

INSTITUT ROYAL
COLONIAL BELGE

KONINKLIJK BELGISCH
KOLONIAAL INSTITUUT

BULLETIN
DES SÉANCES

MEDEDELINGEN
DER ZITTINGEN

XXV — 1954 — 4

AVENUE MARNIX, 25
BRUXELLES

MARNIXLAAN, 25
BRUSSEL

1954

Prix : F 250
Prijs : F 250

Abonnement 1954 { F 600
(4 num.)

Le *Bulletin des Séances XXV*, 1954, de l'Institut Royal Colonial Belge (*) comportera 5 fascicules au lieu de 4.

A partir de 1955, il se composera de 6 fascicules.

De *Mededelingen der Zittingen XXV*, 1954, van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut (**) zullen 5 afleveringen omvatten in de plaats van 4.

Vanaf 1955 zullen ze bestaan uit 6 afleveringen.

(*) Par l'arrêté royal du 25 octobre 1954, l'I. R. C. B. s'intitule désormais « *Académie royale des Sciences coloniales* ».

(**) Bij het koninklijk besluit van 25 October 1954 wordt het K. B. K. I. voortaan : « *Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen* » genoemd.

Mémorial du XXVe anniversaire
de l'Institut Royal Colonial Belge
(27 octobre 1954)

Gedenkboek der XXV^{ste} verjaring
van het
Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut
(27 October 1954)

FIG. 1. — S. M. le roi ALBERT Ier assistant à la séance d'installation officielle de l'Institut Royal Colonial Belge au Palais des Académies, le 3 mai 1929 (Photo *Le Soir*).

FIG. 1. — Z. M. koning ALBERT I woont de vergadering der officiële instelling van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut bij in het Paleis der Academiën, op 3 Mei 1929 (Foto *Le Soir*).

FIG. 2. — S. M. le roi BAUDOIN assistant à la séance commémorative du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge au Palais des Académies, le 27 octobre 1954 (Photo *Belga*).

FIG. 2. — Z. M. koning BOUDEWIJN woont de herdenkingsvergadering der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut bij in het Paleis der Academiën, op 27 October 1954 (Foto *Belga*).

Les Présidents

1929-1954.

De Voorzitters

1929-1954.

- 1929-1930 Pierre NOLF (†)
- 1931 Marcel DEHALU
- 1932 Léon DUPRIEZ (†)
- 1933 Jérôme RODHAIN
- 1934 Paul FONTAINAS
- 1935 Albrecht GOHR (†)
- 1936 Paul FOURMARIER
- 1937 Gustave GILLON
- 1938 Henri CARTON DE TOURNAI
- 1939 Pol GÉRARD
- 1940 Jean MAURY (†)
- 1941 Antoine SOHIER
- 1942 Albert DUBOIS
- 1943 Georges MOULAERT
- 1944 Félicien CATTIER (†)
- 1945 Léopold FRATEUR (†)
- 1946 Marcel DEHALU
- 1947 Albert DE VLEESCHAUWER
- 1948 Maurice ROBERT

- 1949 Karel BOLLENGIER
1950 Alfred MOELLER DE LADDERSOUS
1951 Paul FOURMARIER
1952 Marcel VAN DE PUTTE
1953 Joseph VAN WING
1954 Jérôme RODHAIN

Les Secrétaires généraux

1929-1954.

De Secretarissen-generaal

1929-1954.

- 1929-1930 Théophile SIMAR (†)
1930-1950 Édouard DE JONGHE (†)
1950- Égide-J. DEVROEY

**Séance commémorative du XXVe anniversaire
de l'Institut Royal Colonial Belge,
tenue le mercredi 27 octobre 1954,
en présence de S. M. le Roi,
dans la grande salle du Palais des Académies à Bruxelles.**

La séance solennelle de commémoration du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge, honorée de la présence de S. M. le roi BAUDOIN, se déroule dans la grande salle du Palais des Académies à Bruxelles.

A Son arrivée, Sa Majesté est accueillie par M. A. BUISSERET, ministre des Colonies, ainsi que par le Président, le Dr *J. Rodhain*.

En plus du Ministre et du Président, le bureau comprend MM. *G. Smets* et *R. Cambier*, directeurs, ainsi que MM. *F. Dellicour*, *W. Robijns* et *M. van de Putte*, membres de la Commission administrative, et M. *E.-J. Devroey*, secrétaire général.

Les membres fondateurs présents ont pris place également sur l'estrade.

L'assistance est composée de hautes personnalités du monde diplomatique, politique, colonial, administratif, universitaire et scientifique.

Avec l'autorisation du Roi, la séance est ouverte à 15 h 15.

Le Dr *J. Rodhain*, président de l'Institut, après avoir salué l'auguste présence de S. M. le roi BAUDOIN, évoque alternativement en français et en néerlandais le rôle éminent du roi ALBERT dans le développement de la recherche scientifique au Congo belge (page 1242).

**Herdenkingszitting der XXV^{ste} verjaring
van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut,
gehouden op Woensdag 27 October 1954,
in aanwezigheid van Z. M. de Koning,
in de grote zaal van het Paleis der Academiën te Brussel.**

De plechtige herdenkingszitting der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, vereerd met de aanwezigheid van Z. M. koning BOUDEWIJN, heeft plaats in de grote zaal van het Paleis der Academiën te Brussel.

Bij Zijn intrede wordt Zijn Majesteit verwelkomd door de H. A. BUISSET, minister van Koloniën, alsook door de Voorzitter, Dr R. Rodhain.

Buiten de Minister en de Voorzitter, bestaat het bureau uit de HH. G. Smets en R. Cambier, directeurs, alsook de HH. F. Dellicour, W. Robijns en M. van de Putte, leden van de Bestuurscommissie, en de H. E.-J. Devroey, secretaris-generaal.

De aanwezige stichtende leden hebben eveneens op het podium plaats genomen.

De vergadering bestaat uit hoge personaliteiten van de diplomatieke, politieke, koloniale, administratieve, universitaire en wetenschappelijke wereld.

Met de toestemming van de Koning wordt de zitting voor open verklaard te 15 u 15.

Na de verheven aanwezigheid van Z. M. koning BOUDEWIJN begroet te hebben, roept de H. Dr J. Rodhain, de belangrijke rol op, die gespeeld werd door koning ALBERT in de ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoek in Belgisch-Congo (blz. 1243).

Un exemplaire de luxe de la médaille commémorative de l'Institut est remis à S. M. le Roi (page 1260).

M. le Président donne ensuite la parole à M. *E.-J. Devroey*, secrétaire général, qui retrace, alternativement en français et en néerlandais, les activités de l'I. R. C. B. au cours de la période 1929-1954 (page 1264).

Puis M. *G. Smets*, directeur de la Section des Sciences morales et politiques, s'attache à marquer et caractériser les étapes du développement des études sociales au Congo (page 1278).

M. *R. Cambier*, directeur de la Section des Sciences techniques, esquisse un tableau du développement minier de nos territoires d'outre-mer (page 1292).

Enfin, M. A. BUISSET, ministre des Colonies, apporte l'hommage de la Belgique et du Congo à l'œuvre réalisée depuis un quart de siècle par l'Institut Royal Colonial Belge, qui, en vertu de l'arrêté royal du 25 octobre 1954, porte désormais le nom d'Académie royale des Sciences coloniales, la félicitant de son importante contribution aux progrès de la connaissance scientifique des hommes et de la nature en Afrique centrale belge (page 1306).

Avec l'autorisation du Roi, la séance est levée à 16 h 30.

FIG. 3. — Sa Majesté, accueillie par M. A. BUISSETET, ministre des Colonies, et par le Dr J. RODHAIN, président de l'I. R. C. B., fait son entrée au Palais des Académies (Photo *Belga*).

FIG. 3. — Zijn Majesteit, verwelkomd door de H. A. BUISSETET, minister van Koloniën, en door Dr J. RODHAIN, voorzitter van het K. B. K. I., doet Zijn intrede in het Paleis der Academiën (Foto *Belga*).

Een presentexemplaar van de gedenkpenning van het Instituut wordt aan Z. M. de Koning overhandigd (blz. 1261).

De H. Voorzitter geeft vervolgens het woord aan de H. E.-J. Devroey, secretaris-generaal, die, beurtelings in het Frans en het Nederlands, de activiteiten van het K.B. K. I. afschildert gedurende de periode 1929-1954 (blz. 1265).

Vervolgens beijvert zich de H. G. Smets, directeur van de Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen, de etappen van de ontwikkeling der sociale studies in Congo te tekenen en te kenschetsen (blz. 1279).

De H. R. Cambier, directeur van de Sectie voor Technische Wetenschappen, schetst een beeld van de mijnontwikkeling van onze overzeese gebieden (blz. 1293).

Tenslotte brengt de H. A. BUISSERET, minister van Koloniën, de hulde van België en Congo aan het werk dat verwezenlijkt werd sinds 25 jaren door het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut dat, krachtens het koninklijk besluit van 25 October 1954, voortaan de benaming van Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen draagt, en wenst het geluk voor zijn belangrijke bijdrage aan de vooruitgang der wetenschappelijke kennis van de mensen en de natuur in Belgisch Centraal-Afrika (blz. 1307).

Met toelating van de Koning wordt de zitting te 16 u 30 opgeheven.

Discours du Dr J. Rodhain, président.

Sire,

C'est un grand honneur pour moi de pouvoir être l'interprète de tous les membres de notre Compagnie pour exprimer à Votre Majesté notre respectueuse gratitude pour l'accueil qu'Elle a daigné réserver à notre invitation et pour les marques de haute estime qu'Elle vient généreusement de nous prodiguer.

Sire,

Votre présence à cette séance commémorative, de même que la récente consécration académique de notre Compagnie, témoignent de la haute sollicitude avec laquelle la Dynastie s'intéresse à la recherche scientifique dans nos territoires d'outre-mer.

Sire,

Excellences,

Messieurs les Ministres,

Mesdames, Messieurs,

Chers Confrères,

Il y a deux ans, au cours d'une séance solennelle, le Fonds national de la Recherche scientifique a évoqué le vingt-cinquième anniversaire du discours que notre grand roi ALBERT Ier prononça à Seraing. Vous connaissez le retentissement profond que Ses paroles trouvèrent dans tout le pays. Elles devaient décider de la création

Toespraak van Dr J. Rodhain, voorzitter.

Sire,

Het is voor mij een bijzondere eer de tolk te mogen zijn van al de leden van onze Vereniging, om aan Uwe Majesteit onze eerbiedige dankbaarheid uit te drukken voor het gevolg dat Zij wel heeft willen verlenen aan onze uitnodiging en voor de bewijzen van grote achting die Zij ons met mildheid toebedeelt.

Sire,

Uwe aanwezigheid op deze herdenkingszitting, alsook de jongstleden academische bekrachtiging van onze Vereniging, getuigen van de grote belangstelling, waarmede de Dynastie het wetenschappelijk onderzoek in onze overzeese gebieden volgt.

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames, Heren,
Waarde Confraters,

Vóór twee jaren, heeft het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, tijdens een plechtige zitting, de vijf en twintigste verjaring herdacht van de redevoering, die door onze grote koning ALBERT de 1ste te Seraing uitgesproken werd. U kent de diepgaande weerklank welke deze woorden in heel het land genoten hebben. Zij zouden leiden tot de oprichting van de Stichting, die het wetenschappelijk onderzoek in België een belangrijke vlucht deed nemen.

de la Fondation qui donna un remarquable essor à la recherche scientifique en Belgique. A cette occasion, des voix plus éloquents que la mienne ont magnifié le rôle prépondérant que le Roi a joué pour promouvoir la recherche scientifique.

Aujourd'hui, pour honorer Son souvenir, nous évoquons ce qu'il a fait pour encourager dans notre territoire africain, l'action médicale et humanitaire ainsi que les progrès techniques.

Dès 1909, alors qu'il était Prince héritier, il entreprit un premier et long voyage à travers le Congo belge. Il eut ainsi l'occasion de se rendre compte des nécessités urgentes de l'époque et vit les ravages qu'occasionnait encore la maladie du sommeil. Il m'en parla lorsque j'eus l'honneur de le rencontrer sur le fleuve, en amont de Coquilhatville. A Léopoldville, il s'entretint longuement de la question avec mon ami BRODEN, directeur du laboratoire auquel j'étais alors attaché. Dès cette époque, il insista auprès du ministre RENKIN pour que le laboratoire fût agrandi et pourvu du personnel scientifique nécessaire.

L'important Institut de Médecine Tropicale Princesse Astrid qui s'élève actuellement à Léopoldville, témoigne magnifiquement de sa clairvoyance.

Au retour de Son voyage, en août 1909, il prononça à Anvers un discours dont il convient de rappeler les généreuses et sages paroles :

« C'est en poursuivant le relèvement du niveau moral des indigènes ; c'est en combattant les maux dont ils souffrent ; c'est en multipliant aussi rapidement que possible les voies de communication que nous assurerons l'avenir du Congo ».

FIG. 4. — Le bureau, lors de la séance d'installation officielle de l'Institut Royal Colonial Belge au Palais des Académies, le 3 mai 1929 (Photo *Le Soir*).

FIG. 4. — Het Bureau, tijdens de vergadering der officiële instelling van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut in het Paleis der Academiën, op 3 Mei 1929 (Foto *Le Soir*).

FIG. 5. — Le bureau, lors de la séance commémorative du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge au Palais des Académies, le 27 octobre 1954 (Photo *Belga*).

FIG. 5. — Het Bureau, tijdens de herdenkingszitting der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut in het Paleis der Academiën, op 27 October 1954 (Foto *Belga*).

Bij deze gelegenheid hebben meer welsprekende stemmen dan de mijne de overwegende rol verheerlijkt, die gespeeld werd door de Koning om het wetenschappelijk onderzoek te bevorderen.

Vandaag, om Zijn aandenken te vereren, willen wij in herinnering brengen wat Hij gedaan heeft om in onze Afrikaanse gebieden de geneeskundige en humanitaire beweging, alsook de technische vooruitgang aan te moedigen.

Reeds in 1909, toen Hij erfprins van België was, ondernam Hij een eerste en lange reis door Belgisch-Congo. Alzo had Hij de gelegenheid zich rekenschap te geven van de dringende behoeften van de tijd en stelde Hij de verwoestingen vast die de slaapziekte toen nog veroorzaakte. Hij sprak mij er over toen ik de eer had Hem op de stroom te ontmoeten, even boven Coquilhatstad. Te Leopoldstad onderhield Hij zich lang over dit vraagstuk met mijn vriend BRODEN, directeur van het laboratorium, waaraan ik gehecht was. Sinds deze periode drong Hij aan bij minister RENKIN opdat het laboratorium zou uitgebreid en voorzien worden van het noodzakelijk wetenschappelijk personeel.

Het belangrijk Instituut voor Tropische Geneeskunde Prinses Astrid, dat zich thans te Leopoldstad verheft, legt de duidelijke getuigenis af van Zijn scherpzinnigheid.

Na Zijn terugkomst, in Augustus 1909, sprak Hij te Antwerpen een redevoering uit, waarvan de edelmoedige en wijze woorden dienen herinnerd te worden :

«Het is door de voortdurende verheffing van het moreel peil der inlanders ; het is door de bestrijding der plagen waaronder ze lijden ; het is door de zo vlug mogelijke vermenigvuldiging der verkeerswegen, dat wij de toekomst van Congo zullen verzekeren ».

Heel het programma, dat het Moederland zich had voorgenomen in Congo te verwezenlijken gedurende on-

Tout le programme que la Métropole allait s'efforcer de réaliser au Congo durant près d'un demi-siècle se trouvait condensé dans ces recommandations princières. Dès son accession au Trône, et grâce aux pouvoirs qu'avait déferés au Roi la Charte coloniale, ALBERT Ier mit tout en œuvre pour mener à bien le triple objectif de notre action civilisatrice et humanitaire en Afrique : la santé physique des autochtones, leur bien-être matériel et moral, l'équipement scientifique et technique du Congo.

A côté de Son activité politique, le Souverain s'intéressa toujours aux sciences, créatrices de richesses nouvelles. Le 30 avril 1910, à l'inauguration du Musée du Congo belge à Tervuren, le Roi mit l'accent sur la portée scientifique de l'institution :

« J'y vois, disait-il, une œuvre de science et d'enseignement, une œuvre d'utile vulgarisation et de propagande coloniales. Ses riches collections montreront à tous les inépuisables ressources de notre Colonie. Ce Musée sera comme le reflet de notre développement colonial ; il rehaussera et augmentera encore le patrimoine scientifique de la Belgique ».

La vision de l'extension prise par la trypanosomiase humaine qui menaçait de décimer des régions entières du Congo belge l'avait profondément impressionné.

Un des premiers soucis du roi ALBERT fut de développer l'action médicale au Congo. A peine monté sur le Trône, lors de la réception du 1er janvier 1911 au palais de Bruxelles, il s'adressa en ces termes au corps médical :

« Au Congo, déclara-t-il, la maladie du sommeil ravage des districts entiers. J'ai pu m'en convaincre... »

geveer een halve eeuw, ligt in deze prinselijke aanbevelingen besloten. Vanaf Zijn troonsbestijging, en dank zij de machten die het Koloniaal Handvest aan de Koning had toegekend, stelde koning ALBERT alles in het werk om het drievoudig doel van onze beschavings-en humanitaire actie in Afrika tot een goed einde te brengen : de lichamelijke gezondheid der inboorlingen, hun stoffelijk en moreel welzijn, de wetenschappelijke en technische uitrusting van Congo.

Naast Zijn politieke bedrijvigheid stelde de Vorst altijd veel belang in de wetenschappen, die schepsters van nieuwe rijkdommen.

Op 30 April 1910, bij de inhuldiging van het Museum van Belgisch-Congo te Tervuren, legde de Koning de nadruk op de wetenschappelijke draagwijdte van de instelling :

« Ik zie er, zegt hij, een onderneming van wetenschap en onderwijs in, een onderneming van nuttige vulgarisatie en koloniale propaganda. Zijn rijke verzamelingen zullen aan allen de onuitputtelijke bronnen van onze Kolonie leren kennen. Het Museum zal als de weerschijn van onze koloniale ontwikkeling zijn ; het zal het wetenschappelijk patrimonium van België nog verhogen en vermeerderen ».

Hij was zeer onder de indruk van de uitbreiding die genomen werd door de menselijke trypanosomiasis en die dreigde gehele streken van Belgisch-Congo te ontvolken.

Een van de eerste zorgen van koning ALBERT was de geneeskundige actie in Congo te ontwikkelen. Nauwelijks op de troon gestegen, tijdens de ontvangst van 1 Januari 1911, in het Paleis te Brussel, richtte Hij zich tot het geneeskundig korps in deze bewoordingen :

Et il ajoutait :

« Je fais ici devant vous un pressant appel à nos médecins, afin qu'ils secondent généreusement les efforts de leurs compatriotes, pour que, de plus en plus nombreux, ils aillent porter au Congo belge les bienfaits de la science médicale moderne. Il y a là pour le pays un rôle humanitaire à remplir ».

La reine ÉLISABETH, pour aider le Souverain dans sa lutte contre la maladie du sommeil, organisa, en 1911, la vente de l'« Edelweiss » au profit d'un pavillon modèle qui fut érigé à l'hôpital des indigènes à Léopoldville. Entre-temps, le Roi avait fait don d'une somme de 500 livres sterling à l'École de Médecine de Liverpool en vue d'encourager les recherches sur la trypanosomiase humaine.

Chaque fois qu'il en eut l'occasion, le Souverain ne manqua jamais de rappeler la noble tâche médico-sociale que la Belgique assumait en Afrique. Cette préoccupation constante apparaît clairement dans Ses discours de 1920 et 1926 au Congrès national colonial.

« La science, déclara-t-il dans la seconde de ces assises, la science ouvre largement ses trésors à tous ceux qui désirent appliquer ses découvertes à soulager les souffrances, à accroître le bien-être, surtout à combattre efficacement les terribles maladies qui mettent en péril la vie des Blancs et déciment les Noirs ».

Sur le fonds spécial de 50 millions, prévu par l'article 4 de l'Acte additionnel au Traité de Cession de l'État Indépendant du Congo, le roi ALBERT imputa des donations annuelles importantes à l'hygiène. Ces sommes qui

« In Congo, verklaarde Hij, ontvolkt de slaapziekte gehele distrikten. Ik heb er mij van kunnen overtuigen... ».

En Hij voegde er aan toe :

« Ik doe hier, vóór U, een dringende oproep tot onze geneesheren, om edelmoedig de inspanningen van onze landgenoten te steunen, opdat ze steeds talrijker de weldaden van de moderne geneeskundige wetenschap in Congo zouden aanbrengen. Er is daar, voor het land, een humanitaire rol te vervullen ».

Om de Vorst bij te staan in Zijn strijd tegen de slaapziekte, organiseerde koningin ELISABETH, in 1911, een verkoop van het « Edelweiss », ten voordele van een modelpaviljoen dat opgericht werd in het hospitaal der inlanders te Leopoldstad. Ondertussen had de Koning een som van 500 pond sterling geschonken aan de Geneeskundige School te Liverpool, met het inzicht de opzoekingen omtrent de menselijke trypanosomiasis aan te moedigen. Telkens wanneer Hij de gelegenheid had, liet de Koning niet na de edele medico-sociale taak in het licht te stellen, welke België in Afrika op zich nam. Deze voortdurende bezorgdheid laat zich duidelijk voelen in Zijn redevoeringen van 1920 en 1926, tijdens het Nationaal Koloniaal Congres.

« De wetenschap, verklaarde Hij in de tweede dezer zittingen, de wetenschap opent ruimschoots haar schatten voor hen die haar uitvindingen wensen toe te passen om het lijden te verzachten, om het welzijn te doen aangroeien, en vooral om doeltreffend de verschrikkelijke ziekten te bestrijden die het leven der Blanken in gevaar brengen en de Zwarten decimeren ».

Op het Speciaal Fonds van 50 miljoen, voorzien bij artikel 4 van de bijgevoegde acte bij het Verdrag van Overdracht der Onafhankelijke Congostaat, kende ko-

dépassèrent souvent un million de francs, furent affectées à la lutte contre la maladie du sommeil, à la construction d'hôpitaux et de lazarets, à la formation de médecins coloniaux et d'assistants médicaux indigènes.

La création, en 1930, du Fonds Reine Élisabeth pour l'Assistance médicale aux Indigènes qui suscite l'admiration de plus d'une nation étrangère, puis la fondation de l'Institut de Médecine tropicale Prince Léopold à Anvers en 1931, concrétisèrent magnifiquement, dans le domaine de la science médicale coloniale, les plus chères aspirations du Souverain.

Mais la médecine et l'hygiène ne furent pas les seuls soucis du roi Albert.

« Quand on examine la croissance, la prospérité et les insuffisances de ces jeunes sociétés, déclarait-il au Congrès colonial de 1920, l'expérience montre que parmi les moyens pratiques d'assurer à une population le bien-être et la richesse, il faut placer au premier rang les mesures d'hygiène, puis les grands travaux publics et, parmi ceux-ci, les voies de communications ».

Ici encore, le Roi fut un promoteur. C'est par Son action personnelle que naquirent et se développèrent au Congo belge la télégraphie sans fil et l'aviation.

Jusqu'en 1919, près de six millions de francs du Fonds Spécial furent affectés à la T. S. F. au Congo, tandis que les crédits pour l'aviation s'élevèrent à plus de deux millions pour les exercices 1915 à 1919 et à un million de francs par an de 1920 à 1922. Des sommes importantes du Fonds furent également consacrées à améliorer les communications fluviales.

ning ALBERT belangrijke jaarlijkse schenkingen toe voor de hygiëne. Deze sommen, die dikwijls 1 miljoen franken overtroffen, werden bestemd voor de strijd tegen de slaapziekte, voor het bouwen van hospitalen en lazarethuizen, voor de opleiding van koloniale geneesheren en inlandse geneeskundige assistenten.

De oprichting, in 1930, van het Koningin Elisabethfonds voor Geneeskundige Hulp aan de Inlanders, dat de bewondering opwekt van menige vreemde natie, en vervolgens de stichting van het Instituut voor Tropische Geneeskunde Prins Leopold te Antwerpen in 1931, hebben de dierbaarste verlangens van de Koning schitterend verwezenlijkt op het gebied van de koloniale geneeskundige wetenschap.

Maar de geneeskunde en de hygiëne waren niet de enige bekommernissen van koning ALBERT.

« Wanneer men de groei, de voorspoed en de ontoereikendheden beschouwt van deze jonge verenigingen, verklaart Hij op het Koloniaal Congres van 1920, dan leert de ondervinding dat onder de praktische middelen om het welzijn en de rijkdom van een bevolking te verzekeren, men in de eerste plaats dient rekening te houden met de hygiënische maatregelen, vervolgens met de grote openbare werken en, onder deze, de verkeerswegen ».

Ook hier nam de Koning het initiatief. Het is dank zij Zijn persoonlijke actie, dat de draadloze telegrafie en het vliegwezen in Congo in het leven werden geroepen en zich ontwikkelden.

Tot in 1919 werden bijna 6 miljoen franken van het Speciaal Fonds bestemd voor de draadloze telegrafie in Congo, terwijl de kredieten voor het vliegwezen meer dan twee miljoen bedroegen voor de dienstjaren 1915 tot 1919, en één miljoen franken per jaar van 1920 tot 1922. Belangrijke sommen van het Fonds werden eveneens benuttigd voor de verbetering van het verkeer te water.

Le programme des grands travaux à la Colonie, réalisé depuis la fin de la guerre 1914-1918 et auquel s'attacha le nom de feu le ministre Louis FRANCK, se développa en harmonie totale avec les vues du Souverain. L'inauguration par le roi ALBERT et la reine ÉLISABETH, en 1928, de la ligne Bukama—Port-Francqui reste un des événements majeurs de l'histoire économique du Congo belge dans la première moitié du XXe siècle.

Si le Roi se passionnait pour les sciences techniques, il n'en était pas moins un fervent ami de la nature. Sa mort tragique en offre un douloureux témoignage. Cet amour des sites et des paysages, le Souverain l'a splendidement manifesté en créant le Parc national Albert, dont il avait conçu le projet au retour d'un voyage aux États-Unis, au lendemain de la première guerre mondiale. La présidence de la Commission du Parc, créée par le décret du 21 avril 1925, fut confiée au prince Léopold, duc de Brabant, dont le penchant inné pour les sciences naturelles se fortifiait au contact de l'expérience coloniale.

« Un large champ d'étude, déclara le Roi dans son discours du 29 octobre 1929, est désormais ouvert, dans notre Colonie, aux géologues, aux biologistes, aux ethnographes de toutes nationalités... L'œuvre à accomplir est considérable... En ouvrant aux recherches des savants une région exceptionnellement intéressante, la Belgique apportera une contribution nouvelle aux progrès de la science et de ses applications ».

En effet, les applications de la science furent toujours à l'avant-plan des préoccupations du Souverain. Dans ce domaine, l'agriculture, au sens le plus large, fut l'objet de la sollicitude royale. Des subsides furent

Het programma van grote werken, dat in de Kolonie, sinds het einde van de oorlog 1914-1918 werd verwezenlijkt en waaraan de naam van wijlen minister Louis FRANCK verbonden is, ontwikkelde zich in volledige harmonie met de inzichten des Konings. De inhuldiging door koning ALBERT en koningin ELISABETH, in 1928, van de lijn Bukama-Francquihaven, blijft één van de belangrijkste gebeurtenissen uit de economische geschiedenis van Belgisch-Congo in de eerste helft van de XXe eeuw.

Zo de Koning zeer veel belang hechtte aan de technische wetenschappen, daarom was Hij niet minder een geestdriftig vriend van de natuur. Zijn tragische dood is er een droeve getuigenis van. De Vorst heeft Zijn grote liefde voor schilderachtige plekken en landschappen ten volle bewezen door de oprichting van het Nationaal Albertpark, waarvan Hij het ontwerp opgemaakt heeft na Zijn terugkomst van een reis in de Verenigde Staten, kort na de eerste wereldoorlog. Het voorzitterschap van de Commissie van het Park, opgericht bij dekreet van 21 April 1925, werd toevertrouwd aan prins Leopold, hertog van Brabant, waarvan de ingeboren voorliefde voor de natuurwetenschappen zich ontplooidde door het contact met de koloniale ondervinding.

« Een breed studieveld, verklaarde de Koning in Zijn rede van 29 October 1929, ligt voortaan open in onze Kolonie voor de geologen, de biologen, de ethnografen van alle nationaliteiten... De te volbrengen taak is aanzienlijk... Door een buitengewoon belangrijke streek open te stellen voor de opzoekingen der wetenschappen, zal België een nieuwe bijdrage leveren aan de vooruitgang der wetenschap en haar toepassingen ».

De toepassingen der wetenschap stonden inderdaad steeds op het voorplan der bezigheden van de Koning. Op dit gebied was de landbouw, in de breedste zin van het woord, het voorwerp van de koninklijke bezorgdheid.

affectés, sur le Fonds Spécial, à des essais de pêcheries, d'élevage ou de culture.

« C'est encore à la science, déclarait le Roi au Congrès colonial de 1926, qu'il faut recourir pour assurer les progrès de l'agriculture ; l'avancement de celle-ci a été en ordre principal l'œuvre des savants ».

Dès cette période, le roi Léopold, duc de Brabant à l'époque, qui s'était déjà rendu au Congo en 1925, accomplit des voyages d'étude dans d'autres pays tropicaux offrant avec l'Afrique centrale des similitudes de climat et de production. Le 14 décembre 1932, le roi ALBERT chargea le Prince Héritier de se rendre à nouveau au Congo

« ... avec la mission de visiter les stations agricoles et les établissements scientifiques, aux fins d'assurer plus d'effets utiles à la politique agricole de la Colonie, d'unifier les initiatives prises en cette matière par les pouvoirs publics et d'organiser dans ce but les centres d'expérimentation et de sélection, ainsi que la Régie des Plantations de la Colonie ».

A son retour, le prince Léopold exposa ses vues à la séance inaugurale des Journées d'Agronomie coloniale de juin 1933. Un mois plus tard, dans un discours important, prononcé à l'occasion de l'enquête sur les budgets coloniaux, Il souligne la grande importance du développement de l'agriculture indigène pour l'amélioration de la vie des autochtones. Il insiste aussi sur l'œuvre de la reconstruction matérielle et morale de la population, idée qui s'accorde intimement avec celle, déclarée antérieurement par le roi Léopold II.

Rappelons également la communication faite, le 16 novembre 1933, à l'*African Society* de Londres par le

Op het Speciaal Fonds werden toelagen bestemd voor proefnemingen voor visvangst, veeteelt of landbouw.

«Het is weer tot de wetenschap, verklaarde de Koning op het Koloniaal Congres van 1926, dat men zijn toevlucht moet nemen voor de bevordering van de landbouw ; de vooruitgang van deze is in de eerste plaats het werk der wetenschapsmensen ».

Vanaf deze periode ondernam koning LEOPOLD, toen nog hertog van Brabant, die reeds naar Congo was geweest in 1925, studiereizen in andere tropische landen, die gelijkenissen van klimaat en productie vertoonden met onze Kolonie. Op 14 December 1932 zond koning ALBERT de erfprins opnieuw naar Congo,

« ... met de opdracht de landbouwstations en de wetenschappelijke inrichtingen te bezoeken, met het doel meer nuttige resultaten aan de landbouwpolitiek van de Kolonie te verzekeren, de initiatieven die in deze zaken genomen werden door de openbare machten te verenigen, en te dien einde proefondervindelijke en selectiecentra te organiseren, alsook de Regie der Plantages van de Kolonie ».

Bij Zijn terugkomst zette prins LEOPOLD Zijn inzichten uiteen tijdens de openingszitting der Dagen van Koloniale Landbouw van Juni 1933. Een maand later, in een hoogst belangrijke redevoering, uitgesproken in de senaat ter gelegenheid van het onderzoek van de begroting der Kolonie, onderlijnt Hij het groot belang der ontwikkeling van de inlandse landbouw voor het verbeteren van het leven der inboorlingen. Hij legt tevens de nadruk op het werk voor het stoffelijk en moreel heropbouwen der bevolking, gedachte welke zich innig aansluit aan diegene, vroeger door koning LEOPOLD II verklaard.

Herinneren wij ook aan de mededeling, voorgesteld op

prince Léopold. Ladite communication était consacrée à la protection de la nature au Congo belge et à la destruction inconsidérée de la végétation. Cette communication trouva un grand écho, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur du pays. L'arrêté royal du 22 décembre 1933, créant l'Institut national pour l'Étude agronomique du Congo belge, consacra l'étroite communauté de vues entre le Roi et l'Héritier au Trône au sujet de l'importance essentielle de la recherche scientifique dans le domaine de l'agriculture coloniale.

Le prince LÉOPOLD avait accepté la présidence de l'I.N.É.A.C ; des circonstances tragiques l'ont malheureusement empêché d'exercer ces hautes fonctions.

Nous nous réjouissons d'apprendre que Son Altesse royale le prince ALBERT veut suivre les pas de Son Auguste Père et a accepté la présidence de cet Institut.

Jusqu'en 1923, le Fonds Spécial avait permis au Souverain d'allouer des crédits à des destinations que le budget colonial le mieux établi n'aurait jamais pu prévoir. A cette date il fut malheureusement supprimé. Dans la suite, le Roi se souvint des effets bienfaisants de pareille dotation lorsqu'il lança dans le discours de Seraing, en octobre 1927, l'appel en faveur de la création d'un Fonds national de la Recherche scientifique. C'est aussi l'expérience du Fonds Spécial qui, dans une certaine mesure, incita le roi Albert à favoriser l'établissement d'organismes scientifiques autonomes.

La fondation de l'Institut Royal Colonial Belge, dont nous commémorons aujourd'hui le XXVe anniversaire, entrain bien dans la ligne de la politique royale. Créé par l'arrêté royal du 4 septembre 1928, notre Institut a pour objet :

16 November 1933, in de *African Society* van Londen door prins LEOPOLD. De mededeling was gewijd aan de bescherming der natuur in Belgisch-Congo en het roekeloos vernietigen van de plantengroei. Deze mededeling vond een grote weerklank in en buiten het land.

Door de oprichting van het Nationaal Instituut voor de Landbouwstudie in Belgisch-Congo bekrachtigde het koninklijk besluit van 22 December 1933 de nauwe gedachteneenheid tussen de Koning en de Troonopvolger inzake het essentieel belang van de wetenschappelijke opzoeking op het gebied van de koloniale landbouw.

Prins Leopold had het voorzitterschap van het N.I.L.C.O. aanvaard ; tragische gebeurtenissen verhinderden het uitvoeren ervan.

Wij verheugen ons te weten dat Zijne Hoogheid Prins ALBERT de voetstappen van Zijn Doorluchtig Vader volgen wil en het voorzitterschap van dit Instituut heeft aanvaard.

Tot in 1923 had het Speciaal Fonds de Vorst toegelaten kredieten toe te kennen voor bestemmingen welke de best opgestelde koloniale begroting nooit had kunnen voorzien. Op die datum werd het ongelukkig afgeschaft, maar de Koning herinnerde zich later de weldadige gevolgen van een dergelijke schenking, toen Hij, in Zijn rede van Seraing, in October 1927, een oproep deed ten voordele van de stichting van een Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Het is ook de ondervinding van het Speciaal Fonds die koning ALBERT in zekere mate aanspoorde om de instelling van autonome wetenschappelijke organismen te begunstigen.

De stichting van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, waarvan wij vandaag de XXV^{ste} verjaring herdenken, paste goed in het kader van de koninklijke politiek.

Opgericht bij koninklijk besluit van 4 September 1928, heeft ons Instituut tot voorwerp :

« ... d'organiser la propagande coloniale dans le haut enseignement, d'assurer la liaison entre les différents organismes s'occupant d'études coloniales, d'entreprendre toutes études scientifiques concernant la colonisation ».

Le moment était venu, en effet, de coordonner l'activité et les efforts des institutions qui s'occupaient de divers problèmes coloniaux : politique indigène, juridiction et jurisprudence, colonisation agricole et industrielle, problème des transports, etc... Il était opportun également de souligner l'importance de l'action coloniale dans les universités et dans les établissements supérieurs, afin d'y susciter des vocations qui assureraient le recrutement d'une élite de médecins, d'ingénieurs, de magistrats et d'administrateurs. Il était enfin hautement désirable que, par la publication d'études et de mémoires, notre Institut donnât une consécration officielle au remarquable essor du mouvement scientifique colonial en Belgique et dans les territoires d'outre-mer.

Sire,

Il Vous a plu de voir consacrer cette cérémonie à la mémoire du roi ALBERT. Nous Vous en exprimons notre très respectueuse et très vive gratitude. Puissent nos travaux continuer à honorer l'estime et la confiance que la Dynastie n'a cessé de nous accorder depuis un quart de siècle.

« ... de koloniale propaganda in het hoger onderwijs in te richten, het verband tussen de verscheidene organismen die zich met koloniale studiën onledig houden te verzekeren, alle wetenschappelijke studiën betreffende de kolonisatie te ondernemen ».

Het ogenblik was inderdaad gekomen om de bedrijvigheid en de inspanningen van de instellingen die zich met verschillende koloniale vraagstukken bezighouden, te ordenen: inlandse politiek, rechtspraak en rechtsleer, landbouwkundige en industriële kolonisatie, vervoervraagstukken, enz...

Het was ook noodzakelijk het belang te onderlijnen van de koloniale actie in de universiteiten en de hogere instellingen, ten einde er de roepingen op te wekken die de recruterende van een elite van geneesheren, ingenieurs, magistraten en administrateurs zou verzekeren. Het was ten slotte zeer wenselijk dat ons Instituut, door de publicatie van studies en verhandelingen, een officiële bekrachtiging zou geven aan de merkwaardige uitbreiding van de koloniale wetenschappelijke beweging in België en in de overzeese gebieden.

Sire,

Het heeft U behaagd deze plechtigheid te zien wijden aan de gedachtenis van koning ALBERT. Wij drukken er U onze zeer eerbiedige en grote dankbaarheid voor uit. Mogen onze werkzaamheden voortgaan de achting en het vertrouwen te verdienen, die de Dynastie ons gedurende vijf en twintig jaren steeds heeft verleend.

**Adresse prononcée par le docteur J. Rodhain, président,
à l'occasion de la remise de la Médaille commémorative
à Sa Majesté le roi Baudouin.**

Sire,

Qu'il plaise à Votre Majesté de bien vouloir accepter, en hommage très déferent de notre Compagnie, la médaille commémorative du 25e anniversaire de la création de l'Institut Royal Colonial Belge.

Due au talent du maître anversois WILLY KREITZ, cette œuvre d'art perpétuera notre très admirative et très respectueuse gratitude au roi Albert, fondateur de notre Institut.

Elle témoignera également de notre indéfectible attachement et de notre inaltérable dévouement à la Dynastie, inspiratrice et protectrice éclairée de la recherche scientifique en Belgique et au Congo.

FIG. 6. — Le Souverain reçoit des mains du Dr J. RODHAIN, la médaille commémorative du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge (Photo *Publipresse*).

FIG. 6. — De Vorst ontvangt uit de handen van Dr J. RODHAIN, de gedenkpenning der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut (Foto *Publipresse*).

**Adres uitgesproken door Dr J. Rodhain, voorzitter,
ter gelegenheid der overhandiging van de Gedenkpenning
aan Zijn Majesteit koning Boudewijn.**

Sire,

Het behage Uwe Majesteit de gedenkpenning van de 25ste verjaring der stichting van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut te willen aanvaarden, als eerbiedig huldeblijk van onze Vereniging.

Dit kunstwerk van de Antwerpse meester WILLY KREITZ zal onze bewondering en onze zeer eerbiedige dankbaarheid voor koning Albert, stichter van ons Instituut, vereeuwigen.

Het zal tevens getuigen van onze onwankelbare afhankelijkheid en onze onvergankelijke toewijding aan de Dynastie, de bezielende kracht en verlichte beschermster van het wetenschappelijk onderzoek in België en in Congo.

Face de la médaille commémorative du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge.

Voorkant van de gedenkpenning der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut.

Revers de la médaille commémorative du XXVe anniversaire de l'Institut Royal Colonial Belge.

Achterkant van de gedenkpenning der XXV^{ste} verjaring van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut.

**Rapport général d'activité 1929-1954,
présenté par M. E.-J. Devroey, secrétaire général.**

Sire,
Excellences,
Messieurs les Ministres,
Mesdames, Messieurs,
Chers Confrères,

L'Institut Royal Colonial Belge fut créé par arrêté royal du 4 septembre 1928, portant le contre-seing de feu le premier ministre Henri JASPAR, ministre des Colonies.

Le promoteur en était le roi ALBERT qui, le 3 mai 1929, dans cette salle, avait tenu à rehausser la séance inaugurale de Son auguste présence.

Le même jour, les trois Sections composant l'Institut siégeaient pour la première fois : Sciences morales et politiques, Sciences naturelles et médicales, Sciences techniques.

Ses statuts actuels résultent de la coordination de plusieurs arrêtés royaux ⁽¹⁾ et la personnalité civile lui fut accordée par celui du 31 octobre 1931.

Par son arrêté du 25 octobre 1954, S. M. le roi BAUDOIN a voulu reconnaître à notre Compagnie le titre d'« Académie royale des Sciences coloniales ». Nous Lui en sommes profondément reconnaissants.

⁽¹⁾ 4 septembre 1928, 18 décembre 1929, 17 avril 1930, 26 août 1938, 26 avril et 29 décembre 1947, 28 décembre 1950.

**Algemeen verslag over de bedrijvigheid 1929-1954,
voorgesteld door de H. E.-J. Devroey, secretaris-generaal.**

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames, Heren,
Waarde Confraters,

Het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut werd gesticht bij koninklijk besluit van 4 September 1928, tegengetekend door wijlen eerste minister HENRI JASPAR, minister van Koloniën.

Het initiatief werd genomen door koning ALBERT, die op 3 mei 1929, in deze zaal, er aan gehouden had de openingszitting meer luister bij te zetten door zijn verheven aanwezigheid.

Dezelfde dag zetelden voor de eerste maal de drie Secties die het Instituut uitmaken : Morele en Politieke Wetenschappen, Natuur- en Geneeskundige Wetenschappen, Technische Wetenschappen.

Zijn huidige statuten zijn het gevolg van de coordinatie van verschillende koninklijke besluiten ⁽¹⁾ en de burgerlijke rechtspersoonlijkheid werd hem toegekend door dat van 31 October 1931.

Bij Zijn besluit van 25 October 1954, heeft Z. M. koning BOUDEWIJN aan onze vereniging de titel van « Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen » willen toekennen.

We zijn er Hem ten zeerste dankbaar voor.

⁽¹⁾ 4 September 1928, 18 December 1929, 17 April 1930, 26 Augustus 1938, 26 April en 29 December 1947, 28 December 1950.

Nous ne pouvons songer ici à rendre hommage individuellement aux 71 confrères décédés depuis la fondation de l'Institut. Six d'entre eux avaient occupé la présidence : le docteur *Pierre Nolf*, premier président de notre Compagnie, *Léon Dupriez*, *Albrecht Gohr*, *Jean Maury*, *Félicien Cattier* et *Léopold Frateur*. Deux autres avaient exercé les fonctions de secrétaire général : *Théophile Simar* et *Édouard De Jonghe*.

De ce dernier toutefois, qu'il me soit permis d'évoquer tout particulièrement la mémoire. *Th. Simar* nous avait été enlevé le 7 juillet 1930. Depuis cette date et pendant près de vingt ans, *Édouard De Jonghe* présida aux destinées de notre Institut avec une vigilance, une ardeur et un dévouement exemplaires, mis au service d'une pensée toujours en éveil, d'un caractère ferme et courageux, d'un patriotisme inflexible et d'une grandeur d'âme qui resteront, pour tous ceux qui eurent le privilège de travailler à ses côtés, un guide précieux autant qu'un émouvant exemple.

Jusqu'en 1947, chaque section de l'Institut comportait quinze membres titulaires et trente associés nationaux ou étrangers. L'arrêté royal du 26 avril 1947 autorise en outre à adjoindre, à chaque section, quinze membres correspondants choisis parmi les personnalités résidant dans nos territoires d'outre-mer. Ainsi, les chercheurs du Congo belge et du Ruanda-Urundi firent désormais partie d'une grande institution qui apprécie leurs efforts, les encourage, les documente, les assiste, et publie leurs travaux originaux qu'elle fait entrer ainsi dans la circulation scientifique mondiale.

Depuis 1950, nous comptons en outre des membres honoraires, ce titre étant conféré, à leur demande, aux membres titulaires auxquels il serait difficile de prendre part d'une manière active et continue à nos travaux.

Het is hier onmogelijk individueel hulde te brengen aan de 71 confraters, overleden sinds de stichting van het Instituut. Zes onder hen hadden het voorzitterschap waargenomen : dokter *Pierre Nolf*, eerste voorzitter van onze Vereniging, *Léon Dupriez*, *Albrecht Gohr*, *Jean Maury*, *Félicien Cattier* en *Léopold Frateur*. Twee andere hadden de functies van secretaris-generaal uitgeoefend : *Théophile Simar* en *Édouard De Jonghe*.

Laat me nochtans toe van deze laatste in het bijzonder de herinnering op te roepen. *Th. Simar* werd ons ontnomen op 7 Juli 1930. Sinds die datum en gedurende ongeveer twintig jaar zorgde *Édouard De Jonghe* voor de toekomst van ons Instituut met voorbeeldige waakzaamheid, geestdrift en toewijding, in dienst van een steeds wakkere gedachte, van een vastberaden en moedig karakter, van een onverzettelijke vaderlandsliefde en van een edel hart, welke voor ieder, die het voorrecht had naast hem te kunnen werken, steeds als een waardevolle richtlijn en een roerend voorbeeld zullen blijven.

Tot in 1947 telde elke sectie van het Instituut vijftien titelvoerende leden en dertig nationale of vreemde buitengewone leden. Het koninklijk besluit van 26 April 1947 liet daarenboven toe bij elke sectie vijftien corresponderende leden te voegen, gekozen onder de personaliteiten die in onze overzeese gebieden verblijven. Alzo maken de onderzoekers van Belgisch-Congo en Ruanda-Urundi voortaan deel uit van een grote instelling die hun inspanningen naar waarde schat, hen aanmoedigt, hen documenteert, hen bijstaat en hun originele werken publiceert, welke ze aldus in het wetenschappelijk wereldverkeer brengt.

Sinds 1950 tellen we daarbij ereleden, welke titel, op hun aanvraag, toegekend wordt aan de titelvoerende leden, voor wie het moeilijk valt actief en regelmatig deel te nemen aan onze werkzaamheden.

Onze Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen heeft zich in het bijzonder beziggehouden met vraag-

Notre Section des Sciences morales et politiques s'est spécialement occupée des questions d'histoire, de politique indigène, de législation coloniale, d'ethnologie, de littérature et de missiologie. Les questions de géographie physique et économique, de chimie et de sciences minérales, botaniques, zoologiques, médicales et agronomiques, ont fait l'objet des travaux de notre deuxième Section, tandis que la Section des Sciences techniques s'attachait aux questions de transport, de communications, de génie civil, de matériel colonial, d'outillage et d'exploitation des mines.

Les trois Sections ont tenu régulièrement les séances mensuelles prévues par nos statuts. Interrompues par les événements de mai 1940, ces séances reprirent en septembre de la même année, sans l'ombre d'une intervention de l'occupant, nos réunions conservant un caractère strictement privé. Mais il va de soi que la suppression de toute relation entre la Belgique et le Congo suspendit certaines de nos activités, notamment les missions d'études sur le terrain, ainsi que les concours annuels.

Le 31 juillet 1942, notre secrétaire général, *Édouard De Jonghe*, qui n'avait cessé de contrecarrer les tentatives de rapprochement de l'envahisseur, fut contraint, par une décision formelle de l'autorité militaire allemande, de cesser ses fonctions. Détenu d'abord à la forteresse de Huy, il fut relâché, puis à nouveau arrêté à la veille de la libération du territoire. Il ne nous revint qu'après la capitulation allemande de mai 1945.

L'organe périodique de l'Institut Royal Colonial Belge est le *Bulletin des Séances*, recueil consacré aux procès-verbaux, rapports et autres communications de peu d'étendue. A ce jour, le *Bulletin* en est à son 25e tome et comporte plus de 21.000 pages. Le contenu est inventorié de façon permanente et fait l'objet de tables

stukken van geschiedenis, inheemse politiek, koloniale wetgeving, ethnologie, literatuur en missiologie. De vraagstukken van natuurkundige en economische aardrijkskunde, scheikunde en minerale, botanische, zoölogische, geneeskundige en agronomische wetenschappen maakten het voorwerp uit der bedrijvigheden van onze tweede Sectie, terwijl de Sectie voor Technische Wetenschappen zich hechtte aan vraagstukken van verkeer, verbindingen, burgerlijke genie, koloniaal materieel, uitrusting en mijnontginning.

De drie Secties hebben regelmatig de maandelijks zittingen gehouden, welke voorzien zijn door onze statuten. Onderbroken door de gebeurtenissen van Mei 1940, hervatten deze zittingen in September van hetzelfde jaar, zonder de minste tussenkomst van de bezetter, daar onze vergaderingen een zuiver privaat karakter behielden. Maar het is vanzelfsprekend dat de afschaffing van elke verbinding tussen België en Congo een deel van onze werkzaamheden beperkte, namelijk de studiezendingen ter plaatse, alsook de jaarlijkse wedstrijden.

Op 31 Juli 1942 werd onze secretaris-generaal, *Édouard De Jonghe*, die niet opgehouden had de pogingen tot toenadering van de overweldiger te dwarsbomen, ertoe gedwongen, door een uitdrukkelijke beslissing van de Duitse militaire overheid, zijn functies te staken. Vooreerst gevangen gehouden in de vesting van Hoi, werd hij vrijgelaten, vervolgens terug aangehouden de dag vóór de bevrijding van het grondgebied. Hij is ons maar teruggekomen na de Duitse capitulatie van Mei 1945.

Het periodiek orgaan van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut zijn de *Mededelingen der Zittingen*, een verzameling gewijd aan de processen-verbaal, verslagen en andere mededelingen van geringe omvang. Op het ogenblik zijn deze *Mededelingen* aan hun 25ste boekdeel, en omvatten meer dan 21.000 blad-

décennales, dont la seconde, couvrant la période de 1940-1949, a vu le jour en 1950.

A côté de son *Bulletin*, notre Institut publie, par fascicules, des *Mémoires* comprenant trois séries, lesquelles correspondent aux activités de chacune de nos Sections.

La matière publiée dans les mémoires est riche et variée, totalisant, à ce jour, 48.372 pages, à savoir :

Sciences morales et politiques :

109 fascicules in-8° en 40 tomes	(22.110 pages)
6 fascicules in-4° en 5 tomes	(2.213 pages)

Sciences naturelles et médicales :

136 fascicules in-8° en 25 tomes	(13.470 pages)
27 fascicules in-4° en 7 tomes	(2.784 pages)

Sciences techniques :

44 fascicules in-8° en 10 tomes	(5.501 pages)
21 fascicules in-4° en 5 tomes	(2.300 pages)

Soit, au total :

289 fascicules in-8° en 75 tomes	(41.081 pages)
54 fascicules in-4° en 17 tomes	(7.293 pages)

* * *

Aucun des grands problèmes coloniaux n'est resté étranger à nos préoccupations. Rejetant tout isolement égoïste et stérile, notre Institut a accueilli de nombreuses contributions de savants et chercheurs belges et étrangers, s'en tenant, comme seuls critères de son choix, à la valeur scientifique des travaux.

L'Institut Royal Colonial Belge a inauguré en outre, en 1948, deux importantes publications hors série : la *Biographie Coloniale Belge*, qui compte actuellement 3 volumes de 500 pages chacun en petits caractères, et l'*Atlas général du Congo* comprenant à l'heure présente 14 cartes avec notice bilingue.

zijden. De inhoud is regelmatig geïncventariseerd en maakt het voorwerp uit van tienjaarlijkse tafels, waarvan de tweede, welke loopt over de periode 1940-1949, in 1950 het licht zag.

Naast deze *Mededelingen* publiceert ons Instituut, per afleveringen, verhandelingen die uit drie series bestaan, welke overeenkomen met de bedrijvigheden van elke Sectie.

De stof die gepubliceerd wordt in deze verhandelingen is rijk en gevarieerd, en telt op het ogenblik 48.372 bladzijden, namelijk :

Morele en Politieke Wetenschappen :

109 afleveringen in-8° in 40 boekdelen (22.110 blz.)
6 afleveringen in-4° in 5 boekdelen (2.213 blz.)

Natuur- en Geneeskundige Wetenschappen

136 afleveringen in-8° in 25 boekdelen (13.470 blz.)
27 afleveringen in-4° in 7 boekdelen (2.784 blz.)

Technische Wetenschappen :

44 afleveringen in-8° in 10 boekdelen (5.501 blz.)
21 afleveringen in-4° in 5 boekdelen (2.300 blz.)

Dit maakt in totaal :

289 afleveringen in-8° in 75 boekdelen (41.081 blz.)
54 afleveringen in-4° in 17 boekdelen (7.293 blz.)

* * *

Geen enkel der grote koloniale problemen is vreemd gebleven aan onze bezigheden. Elke egoïstische en onvruchtbare afzondering verwerpend, heeft ons Instituut talrijke bijdragen ontvangen van Belgische en buitenlandse wetenschapsmensen en opzoekers, met als enige maatstaf voor keuze, het wetenschappelijk gehalte der werken en de morele waarde der auteurs.

Het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut heeft daarbij in 1948 twee belangrijke publicaties buiten serie ingehuldigd : de *Belgische Koloniale Biografie*, die tot op heden 3 boekdelen telt, elk van 500 bladzijden in kleine

Depuis sa fondation, notre Compagnie a mis annuellement au concours deux questions par section, qui ont permis de couronner et de publier :

a) Six mémoires à la Section des Sciences morales et politiques ;

b) Douze mémoires à la Section des Sciences naturelles et médicales ;

c) Quatre mémoires à la Section des Sciences techniques.

De même, un prix triennal de littérature coloniale, fondé en faveur du meilleur ouvrage français ou néerlandais, manuscrit ou imprimé, composé par des auteurs belges et se rapportant au Congo belge ou aux territoires placés sous la tutelle de la Belgique, a pu être attribué depuis 1929, par un jury désigné au sein de notre Institut, à douze œuvres marquantes.

Par ailleurs, plusieurs commissions de travail, permanentes ou temporaires, ont été constituées. Actuellement fonctionnent, outre la Commission administrative, quatre commissions, à savoir :

a) La *Commission centrale de l'Atlas général du Congo*, créée en 1933, à l'initiative de M. H. Buttgenbach. La guerre interrompit ses travaux au moment où des résultats commençaient à être acquis. Les travaux furent repris en 1947 et les trois premières cartes parurent en 1948. Rappelons qu'à ce jour 14 cartes ont été publiées ; 10 autres sont en outre en élaboration.

b) La *Commission de la Biographie Coloniale Belge*, constituée en 1941, à l'initiative du R. P. L. Lotar et d'Édouard De Jonghe.

Dès juin 1943, une liste provisoire de personnalités susceptibles de figurer dans ladite Biographie put être dressée et le premier tome sortit de presse en 1949.

druk, en de *Algemene Atlas van Congo*, die op het ogenblik 14 kaarten omvat met tweetalige nota.

Sinds zijn stichting heeft ons Instituut jaarlijks twee vragen per sectie voor een wedstrijd uitgegeven. Alzo werden bekroond en gepubliceerd :

a) Zes verhandelingen in de Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen ;

b) Twaalf verhandelingen in de Sectie voor Natuur- en Geneeskundige Wetenschappen ;

c) Vier verhandelingen in de Sectie voor Technische Wetenschappen.

Een driejaarlijkse prijs voor koloniale letterkunde is eveneens kunnen uitgereikt worden sinds 1929 door een jury, aangeduid in de schoot van ons Instituut, aan 12 merkwaardige werken. Deze prijs werd gesticht ten voordele van het beste Frans of Nederlands werk, in handschrift of gedrukt, opgesteld door Belgische auteurs en betrekking hebbend op Belgisch-Congo of de mandaatgebieden, die van België afhankelijk zijn.

Verder werden nog verschillende permanente of tijdelijke werkcommissies ingesteld. Tegenwoordig zetelen, naast de Bestuurscommissie, vier commissies, namelijk :

a) De *Centrale Commissie voor de Algemene Atlas van Congo*, opgericht in 1933 op initiatief van de H. H. *Buttgenbach*. De oorlog onderbrak deze werken op het ogenblik dat de eerste resultaten bereikt werden. In 1947 werden de werkzaamheden hernomen en de drie eerste kaarten verschenen in 1948. Herinneren we dat tot op heden 14 kaarten gepubliceerd werden ; daarenboven zijn 10 andere in voorbereiding.

b) De *Commissie voor de Belgische Koloniale Biografie*, gesticht in 1941 op initiatief van E. P. L. *Lotar* en *Edouard De Jonghe*. Vanaf Juni 1943, kon een voorlopige

Les trois volumes parus à ce jour et auxquels ont collaboré de nombreuses personnalités, constituent non seulement un hommage à quelque 2.823 pionniers, vétérans et artisans de l'œuvre belge en Afrique centrale, mais aussi un précieux instrument de travail pour les historiens de la colonisation.

c) Depuis 1947 fonctionne également notre *Commission d'Ethnologie et de Linguistique* dont l'objectif est de dresser, à l'intention des générations futures, un inventaire aussi complet que possible des formes de civilisation que notre génération a trouvées en Afrique centrale.

d) En 1952 enfin, fut constituée une *Commission d'Histoire*, grâce aux efforts du si regretté R. P. P. Charles, ayant pour objet d'encourager et de coordonner toutes études se rapportant à l'histoire du Congo belge et du Ruanda-Urundi.

Un grand nombre d'études (32 notes et 8 mémoires) ont été publiées à son intervention et elle a commencé, en outre, un inventaire systématique des archives historiques confiées à l'Institut Royal Colonial Belge lors de sa fondation.

Signalons encore qu'une Commission temporaire pour l'établissement d'un Index bibliographique colonial s'est réunie en 1947-1948. Elle a préconisé la création d'un organisme de centralisation, de coordination et de révision de la bibliographie coloniale.

Conformément à son statut, notre Institut a encouragé, par voie de subside, les savants qui s'occupent d'études rentrant dans ses attributions. Notre Compagnie put ainsi prendre à sa charge totalement ou partiellement, plus de vingt missions s'inscrivant dans le cadre de ses activités.

lijst opgesteld worden van de personaliteiten, vatbaar om in deze Biografie opgenomen te worden en het eerste deel zag het licht in 1949.

De drie boeken tot op heden verschenen en waaraan talrijke personaliteiten hebben meegewerkt, zijn niet alleen een hulde aan enkele 2.823 pioniers, veteranen en werkers van de Belgische onderneming in Centraal-Afrika, maar tevens een waardevol werkinstrument voor de geschiedkundigen van de kolonisatie.

c) Sinds 1947 werkt eveneens onze *Commissie voor Ethnologie en Taalkunde*, waarvan het doel is, ten behoeve van de toekomstige geslachten, een zo volledig mogelijk inventaris op te stellen van de vormen van beschaving, welke onze generatie aangetroffen heeft in Centraal-Afrika.

d) Tenslotte, in 1952, op initiatief van de zo betreurde E. P. P. Charles werd de *Commissie voor Geschiedenis* opgericht, die als doel heeft alle studies aan te moedigen en te verenigen die betrekking hebben op de geschiedenis van Belgisch-Congo en Ruanda-Urundi. Een groot aantal studies (32 nota's en 8 verhandelingen) werden door haar bemiddeling gepubliceerd en zij heeft tevens een stelselmatig inventaris begonnen van de geschiedkundige archieven, die bij zijn stichting aan het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut toevertrouwd werden.

Vermelden we nog dat een tijdelijke Commissie bijeengeroepen werd in 1947-1948 voor het opstellen van een koloniale bibliografische index. Ze beveelde de oprichting aan van een organisme van centralisatie, coördinatie en herziening van de koloniale bibliografie.

In overeenkomst met de statuten, moedigde ons Instituut, door middel van toelagen, de wetenschapsmensen aan, die zich bezighouden met studies die in zijn bevoegdheid vallen. Op die wijze kon onze Vereniging geheel of

Rappelons de même que l'Institut Royal Colonial Belge est représenté au sein d'importants organismes scientifiques, et notamment : l'Institut national pour l'Étude agronomique du Congo belge, l'Institut pour la Recherche scientifique en Afrique centrale et l'Institut des Parcs nationaux du Congo belge.

Nos publications connaissent d'année en année une diffusion plus étendue et nous entretenons aujourd'hui des relations avec plus de trois cents institutions, universités, sociétés savantes et organismes scientifiques répartis dans le monde entier.

Le bilan que nous venons d'analyser montre, à travers la sécheresse des chiffres dont nous nous excusons, que l'œuvre accomplie en ce quart de siècle par l'I. R. C. B. a été féconde, tant sur le plan intérieur que dans le domaine international.

C'est aux artisans de la première heure, aux 16 ⁽¹⁾ membres encore en vie parmi les 41 fondateurs, que j'apporte aujourd'hui l'affectueux salut de leurs confrères moins anciens. Notre pensée émue et reconnaissante s'élève aussi à la mémoire des 71 confrères qui ne sont plus.

Qu'il me soit permis enfin de renouveler ici notre gratitude pour l'aide matérielle et les encouragements que tous les ministres des Colonies, sans exception, n'ont cessé de nous témoigner depuis 1929.

(¹) MM. H. BUTTGENBACH ; G. MOULAERT ; J. RODHAIN ; F. OLSEN ; P. FOURMARIER ; H. CARTON DE TOURNAI ; P. VAN DEUREN ; O. LOUWERS ; M. ROBERT ; R. BRUYNOGHE ; P. FONTAINAS ; R. DEGUENT ; O. JADOT ; K. BOLLENGIER ; P. GÉRARD ; M. VAN DE PUTTE.

gedeeltelijk, meer dan twintig zendingen op zich nemen die binnen het kader van haar werkzaamheden vielen.

Laten we eveneens herinneren dat het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut vertegenwoordigd is in de schoot van belangrijke wetenschappelijke instellingen, waaronder namelijk: het Nationaal Instituut voor de Landbouwstudie in Belgisch-Congo, het Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Centraal-Afrika en het Instituut der Nationale Parken van Belgisch-Congo.

Onze publicaties kennen van jaar tot jaar een grotere verspreiding en we staan tegenwoordig in verbinding met meer dan driehonderd instellingen, universiteiten, geleerde genootschappen en wetenschappelijke organismen, over heel de wereld verspreid.

De balans, die we hier opgemaakt hebben toont aan, ondanks de dorheid der cijfers, waarvoor we ons verontschuldigen, dat het werk, volbracht in de laatste vijf en twintig jaren door het K. B. K. I., vruchtbaar is geweest, zowel op binnenlands als op internationaal plan.

Het is aan de werkers van het eerste uur, aan de 16 ⁽¹⁾ leden nog in leven onder de 41 stichters, dat ik heden een genegen groet breng van hun jongere confraters. Onze ontroerde en erkentelijke gedachte gaat tevens naar de herinnering der 71 confraters die niet meer zijn.

Laat me tenslotte toe nogmaals onze dankbaarheid uit te drukken voor de materiële hulp en de aanmoedigingen welke al de ministers van Koloniën, zonder uitzondering, ons steeds hebben toegekend sinds 1929.

(1) De HH. H. BUTTGENBACH; G. MOULAERT; J. RODHAIN; F. OLSEN; P. FOURMARIER; H. CARTON DE TOURNAI; P. VAN DEUREN; O. LOUWERS; M. ROBERT; R. BRUYNOGHE; P. FONTAINAS; R. DEGUENT; O. JADOT; K. BOLLENGIER; P. GÉRARD; M. VAN DE PUTTE.

Sire,

En cette solennelle circonstance, et légitimement fiers de notre récente promotion à la dignité académique, nous osons devant Vous, notre Haut Protecteur, nous demander sans trop d'appréhension, si nous avons répondu aux espoirs qu'avait placés en nous Votre Auguste Grand-Père, le roi ALBERT.

Sire,

In deze plechtige omstandigheid en ten rechte trots op de academische waardigheid, die het statuut van onze Vereniging komt te bekrachtigen durven wij voor U, onze Hoge Beschermer, ons zonder te veel vrees afvragen of wij beantwoord hebben aan de verwachtingen welke Uw Doorluchtig Grootvader, koning ALBERT, in ons gesteld had.

**Discours de M. G. Smets, directeur
de la Section des Sciences morales et politiques.**

Sire,
Excellences,
Messieurs les Ministres,
Mesdames, Messieurs,
Chers Confrères,

Voici bientôt soixante-dix ans que, sous l'égide d'une Dynastie sage et éclairée, s'est affirmée, d'une façon de plus en plus efficace, l'action des Belges en Afrique centrale.

Elle s'est signalée à l'attention internationale par une œuvre scientifique, humanitaire et sociale d'une ampleur qui mérite l'admiration de tous.

Ma qualité de directeur de la Section des Sciences morales et politiques de l'Institut Royal Colonial Belge m'autorise à évoquer aujourd'hui ce qui dans cette œuvre ressortit au vaste et attachant domaine des sciences sociales, en me bornant à souligner les grandes étapes des développements et des applications que nos chercheurs ont su leur donner en présence de la riche matière que leur offrait la vie des Africains, l'œuvre des Européens et l'évolution économique et culturelle de nos territoires tropicaux.

* * *

Au début d'une période qui s'étend jusqu'au lende-

**Toespraak van de H. G. Smets, directeur
van de Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen.**

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames, Heren,
Waarde Confraters,

Het is weldra zeventig jaar dat de actie der Belgen in Centraal-Afrika zich op steeds doeltreffender wijze doet gelden, onder de bescherming van een wijze en verlichte Dynastie.

Zij heeft zich geopenbaard aan de internationale belangstelling door een wetenschappelijk, humanitair en sociaal werk waarvan de omvang de bewondering van eenieder afdwingt.

Mijn hoedanigheid van directeur der Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut laat mij toe vandaag in herinnering te brengen, hetgeen in dit werk verwezenlijkt werd op het uitgestrekte en boeiende gebied der sociale wetenschappen.

Ik beperk me ertoe nadruk te leggen op de grote mijlpalen der ontwikkeling en der toepassingen, welke onze onderzoekers er aan hebben kunnen geven ten overstaan van de rijke stof, die het leven der Afrikanen hen bood, evenals het werk der Europeanen en de economische en kulturele evolutie van onze tropische gebieden.

* * *

In het begin van een periode die zich uitstrekt tot na

main de la première grande guerre, c'est l'ethnographie qui surtout avait attiré l'attention.

L'État Indépendant du Congo et, après lui, le ministère des Colonies, ouvrirent une enquête ethnographique officielle d'après un questionnaire méthodique, mais le personnel du cadre territorial manquait de loisirs et de préparation.

De leur côté, les missionnaires entreprirent avec enthousiasme et persévérance le défrichage du vaste champ des coutumes et des croyances congolaises, à quoi s'ajoute le fait que la connaissance des parlers locaux a toujours été une des exigences de leur ministère.

Dès 1899, les riches collections de la Section ethnographique du Musée du Congo à Tervuren donnèrent lieu à la publication de mémoires et de documents divers, qui contribuèrent largement à étendre nos informations sur la technique et les usages des indigènes.

La Société belge de Sociologie commença en 1904, une enquête menée d'après le questionnaire de J. HALKIN. Peu après, un Bureau international d'ethnographie, créé à la suite du Congrès de Mons de 1905, élaborà quelques bonnes monographies, qui avaient exigé de longues et minutieuses recherches.

Dès les premières années de son existence, l'État Indépendant du Congo porta son attention sur le problème de l'amélioration des conditions morales et matérielles d'existence des autochtones. Un décret du 18 septembre 1896 avait chargé une Commission pour la Protection des Indigènes de lui présenter régulièrement des rapports sur l'évolution de la population. Les résultats à ce jour des travaux des neuf sessions de cette Commission constituent un ensemble de données sociologiques, qui a aidé l'administration à élaborer les principes de sa politique indigène.

de eerste wereldoorlog, was het vooral de ethnografie die de aandacht trok.

De Onafhankelijke Congostaat en later het Ministerie van Koloniën stelden een officieel ethnografisch onderzoek in volgens een methodische vragenlijst, maar het gewestelijk personeel miste vrije tijd en voorbereiding.

Hunnerzijds ondernamen de missionarissen met geestdrift en volharding de ontginning van het uitgestrekte veld der Kongolese gewoonten en van het inheems geloof, daarenboven was een zekere bedrevenheid in het hanteren der plaatselijke dialecten steeds een der vereisten van hun ambt.

Vanaf 1899 gaven de rijke verzamelingen der ethnografische Sectie van het Museum van Congo te Tervuren aanleiding tot de publicatie van verhandelingen en verscheidene dokumenten, die veel bijdroegen tot de uitbreiding van onze kennis van de techniek en de gebruiken der inboorlingen.

De Belgische Vereniging voor Sociologie ondernam in 1904 een onderzoek volgens de vragenlijst van J. HALKIN. Een weinig later bereidde een Internationaal Bureau voor Ethnografie, dat opgericht werd ten gevolge van het Congres van Bergen in 1905, enkele goede monografieën voor, die lange en zorgvuldige navorsingen hadden vereist.

Vanaf de eerste jaren van zijn bestaan, wijdde de Onafhankelijke Congostaat zijn aandacht aan het vraagstuk van de verbetering der morele en materiële bestaansvoorwaarden der inlanders. Een dekreet van 18 September 1896 had een Commissie voor Bescherming der Inboorlingen ermee belast de Staat regelmatig verslagen uit te brengen over de ontwikkelingsgang der bevolking. De huidige resultaten van de werkzaamheden der negen zittingstijden van deze Commissie maken een geheel van sociologische gegevens uit, die het bestuur hebben ge-

De son côté, l'Institut Colonial International, fondé en 1894, publia des rapports d'éminentes personnalités du monde colonial belge sur la démographie, les coutumes indigènes, l'enseignement, le régime et l'organisation du travail des autochtones.

Enfin, dès avant la première guerre mondiale, le monde scientifique s'intéressa aux questions sociales indigènes. Un groupe d'études coloniales se forma au sein de l'Institut de Sociologie Solvay, inaugurant dans cette maison une tradition qui y est restée vivace, et l'Association des Licenciés sortis de l'Université de Liège consacra plusieurs pages de son *Bulletin* à des problèmes sociaux d'ordre colonial.

* * *

La période qui sépare les deux guerres connut une louable floraison d'études ethnographiques d'un niveau scientifique de plus en plus élevé.

En 1920 apparaissent la revue *Congo* et la *Bibliothèque Congo*, et, quelques années plus tard, *Kongo-Overzee*, où devaient être imprimés une abondante série d'articles d'ethnographie et de linguistique.

L'œuvre du Bureau international d'Ethnographie, dont l'activité avait été arrêtée par la guerre de 1914-1918, fut poursuivie par le Bureau de Documentation ethnographique du Musée du Congo belge.

D'autre part, créé en 1928, l'Institut Royal Colonial Belge allait publier une remarquable série de travaux scientifiques ressortissant à tous les aspects des sciences sociales.

De 1918 à 1939, les organes des missions ont témoigné de l'intérêt que le clergé a su prendre aux sciences de l'homme, auxquelles les Semaines de Missiologie comme

holpen de grondslagen van zijn inheemse politiek op te bouwen.

Van zijn kant publiceerde het Internationaal Koloniaal Instituut, gesticht in 1894, verslagen van hoogstaande personen uit de Belgische koloniale wereld over de demografie, de inheemse gewoonten, het onderwijs, het regime en de inrichting van het werk der inboorlingen.

Tenslotte, reeds vóór de eerste wereldoorlog, stelde de wetenschappelijke wereld belang in de inlandse sociale vraagstukken. Een groep van koloniale studies ontstond in de schoot van het « Institut de Sociologie Solvay », also in dit huis een traditie vastlegend die tot nu toe levend is gebleven, en de Vereniging der Licentiaten van de Luikse Universiteit wijdde verschillende bladzijden van haar *Bulletijn* aan sociale vraagstukken op koloniaal gebied.

* * *

De periode tussen de twee wereldoorlogen kende een lofwaardige opbloei van ethnografische studies van een steeds groter wetenschappelijk gehalte.

In 1920 verschijnt het tijdschrift *Congo* en de *Bibliothèque Congo*, en enkele jaren later, *Kongo-Overzee*, waarin een rijke serie van artikelen over ethnografie en taalkunde zou verschijnen.

Het werk van het Internationaal Bureau voor Ethnografie, waarvan de werkzaamheden geschorst werden door de oorlog van 1914-1918, werd voortgezet door het Bureau van Ethnografische dokumentatie van het Museum van Belgisch-Congo.

Anderzijds zou het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, opgericht in 1928, een merkwaardige reeks van wetenschappelijke werken publiceren, die alle gebieden van de sociale wetenschappen bestrijken.

Van 1918 tot 1939 hebben de organen der missies ge-

les réunions d'études de l'Association des Universitaires catholiques pour l'Aide aux Missions, n'ont pas manqué d'apporter également leur contribution.

Au Congo même, des sociétés savantes et des centres d'études indigènes ont publié dans leurs périodiques plus d'une étude ethnographique ou sociologique.

* * *

Surtout depuis la première guerre mondiale, l'industrialisation progressive de la Colonie vint modifier la vie d'un nombre de plus en plus grand d'autochtones, par l'effet de l'utilisation de la main-d'œuvre indigène dans les entreprises minières et agricoles. Des problèmes nouveaux allaient préoccuper l'administration coloniale et les sociétés d'exploitation, et imposer la connaissance approfondie non plus seulement des milieux coutumiers, mais aussi de l'indigène détribalisé.

Le Gouvernement de la Colonie fut aidé dans sa tâche par les services locaux des Affaires indigènes et de la main-d'œuvre, et aussi par les rapports de Commissions spécialisées, les travaux du Congrès colonial national et les recherches effectuées par les grandes sociétés.

Et nous n'oublierons pas que les institutions ou les œuvres à caractère médical ont tout naturellement été amenées à côtoyer des domaines qui ressortissent en ordre principal aux sciences sociales.

* * *

La part prise par les populations autochtones à l'effort de guerre de la Belgique et du Congo au cours de la deuxième grande guerre devait ajouter encore à l'intérêt, à l'urgence même des problèmes sociaux indigènes. La

tuigd van het belang dat de geestelijkheid is gaan hechten aan de wetenschappen van de mens, waaraan de Weken van Missiologie en de Studievergaderingen van de Vereniging der Katholieke Academici voor de Hulp aan de Missies niet hebben nagelaten het hunne bij te dragen.

In Congo zelf hebben geleerde genootschappen en inlandse studiecentra ettelijke ethnografische of sociologische studies in hun tijdschriften gepubliceerd.

* * *

Vooralsinds de eerste wereldoorlog heeft de toenemende industrialisatie van Congo het leven gewijzigd van een steeds groter aantal inboorlingen, door de uitwerking van het gebruik der inheemse arbeidskrachten in de mijn- en landbouwondernemingen. Nieuwe vraagstukken zouden het koloniaal bestuur en de exploitatieverenigingen bezighouden en een grondige kennis opleggen, niet alleen meer van de gewoonterechterlijke milieus, maar ook van de inboorling die uit zijn stam getreden is.

Het Bestuur van de Kolonie werd in zijn taak bijgestaan door de plaatselijke diensten der Inheemse Zaken en der Arbeidskrachten en ook door de verslagen van de gespecialiseerde commissies, de werken van het Nationaal Koloniaal Congres en de onderzoekingen, uitgevoerd door de grote maatschappijen. En wij zullen niet vergeten dat de instellingen of de werken met geneeskundig karakter er heel natuurlijk toe gebracht werden zich te bewegen op gebieden die in eerste orde bij de sociale wetenschappen behoren.

* * *

Het aandeel genomen in de oorlogsinspanningen van België en Congo door de inlandse bevolking tijdens de

Belgique n'avait pas besoin des recommandations des grandes assises internationales pour choisir, à l'égard de ces problèmes, une attitude progressiste. Les récents décrets sur l'immatriculation et sur l'accession des Congolais à la propriété immobilière individuelle en sont des preuves tangibles.

L'occupation ennemie n'avait pas suspendu les travaux scientifiques de l'Institut Royal Colonial Belge et, à la libération, ils se sont poursuivis avec l'aide notamment de deux commissions fort zélées consacrées l'une à l'ethnologie et à la linguistique, l'autre à l'histoire coloniale.

Le 1er juillet 1947 fut créé l'Institut pour la Recherche scientifique en Afrique centrale, qui a subventionné déjà de fructueuses études dans le domaine de l'anthropologie, de l'ethnologie et de l'économie sociale.

Le Musée royal du Congo belge ne s'est pas relâché de sa féconde activité et sa production s'est enrichie des publications de l'importante Commission de Linguistique africaine qui a été constituée récemment.

On vit s'ouvrir aux articles à contenu scientifique de nouveaux organes périodiques tels, dès 1946-1947, la *Revue Coloniale Belge et Zaïre*.

Au Congo même, en pleine guerre, on réclamait une étude systématique des questions sociales indigènes.

A l'initiative de *Lovania*, et avec l'appui de l'Office central du Travail du Katanga, naquit à Elisabethville, en 1946, le Centre d'Étude des Problèmes sociaux indigènes, qui organise des enquêtes et s'attache à proposer des mesures concrètes et pratiques.

En janvier 1947, Léopoldville suivit l'exemple d'Élisabethville et vit se constituer un Centre d'Études sociales africaines.

Trois ans plus tard, le Comité Spécial du Katanga, en

tweede wereldoorlog, zou het belang en zelfs de dringende noodzakelijkheid van de inheemse sociale vraagstukken nog doen toenemen. België had de aanbevelingen van de grote internationale vergaderingen niet nodig om een vooruitstrevende houding ten opzichte van deze problemen te kiezen. De recente decreten over de immatriculatie en het recht der Kongolezen tot bezit van onroerende eigendom zijn daar een sprekend voorbeeld van.

De vijandelijke bezetting had de wetenschappelijke werkzaamheden van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut niet geschorst en, na de bevrijding, werden ze voortgezet onder meer met de hulp van twee zeer ijverige commissies, de ene gewijd aan de ethnologie en de taalkunde, de andere aan de koloniale geschiedenis.

Op 1 Juli 1947 werd het Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Centraal-Afrika opgericht, dat reeds vruchtbare studies gesubsidieerd heeft op het gebied van de menskunde, de ethnologie en de sociale economie.

Het Koninklijk Museum van Belgisch-Congo heeft zijn vruchtbare activiteit niet laten verflauwen en zijn productie heeft zich verrijkt met de publicaties van de belangrijke Commissie voor Afrikaanse Taalkunde, die onlangs werd ingesteld.

Voor de artikelen met wetenschappelijke inhoud werden nieuwe tijdschriften in het leven geroepen, zoals, sinds 1946-1947, de *Revue Coloniale Belge* en *Zaire*.

Tijdens de oorlog eiste men, in Congo zelf, een systematische studie van de inheemse sociale vraagstukken.

Op initiatief van *Lovania*, met de steun van de Centrale Arbeidsdienst van Katanga, ontstond te Elisabethstad, in 1946, het Centrum voor de Studie der Inheemse Sociale Vraagstukken, dat onderzoeken instelt en concrete en praktische maatregelen voorstelt.

In Januari 1947 volgde Leopoldstad het voorbeeld van

organisant le Congrès scientifique qui marqua le Cinquantenaire de sa fondation, confia l'étude des problèmes sociaux indigènes à une commission de spécialistes et, en 1954 enfin, Usumbura eut à son tour un Centre d'Étude des Problèmes sociaux du Ruanda-Urundi.

Ce qui caractérise le moment actuel du développement des études sociales au Congo, c'est une louable convergence d'efforts venant d'organismes de nature assez diverse, en vue de l'avancement de la recherche scientifique dans tous les domaines des sciences sociales, ceux dont le défrichement était entrepris depuis longtemps comme l'ethnologie et la linguistique et ceux qui ont été travaillés avec une ardeur et dans un esprit nouveaux comme la psychologie, l'économie sociale, la statistique, avec une soumission de plus en plus marquée aux impératifs de la rigueur scientifique.

* * *

Sire,

L'exposé que je viens de faire, si long qu'il soit, présente encore bien des lacunes dont je ne puis que m'excuser. Je ne manquerai pas de le couronner d'un déférent hommage à notre Auguste Fondateur et à la Dynastie, qui n'a cessé de prodiguer, sous bien des formes, ses encouragements à l'étude de l'homme congolais. J'exprimerai également, au nom de l'Institut Royal Colonial Belge, la cordiale gratitude qu'il doit aux ministres des Colonies et aux gouverneurs généraux qui ont toujours su faire aux problèmes sociaux indigènes la place qui leur revenait dans l'organisation administrative et économique de nos territoires d'outre-mer.

J'y joindrai enfin l'assurance d'une vive admiration pour tous ceux qui, à quelque titre que ce soit, ont con-

Elisabethstad en zag een Centrum voor Afrikaanse Sociale Studies tot stand komen.

Drie jaar later, bij de inrichting van het Wetenschappelijk Congres tot viering van de 50ste verjaring zijner stichting, vertrouwde het Speciaal Comité van Katanga een studie over de inheemse sociale problemen toe aan een Commissie van specialisten en tenslotte, in 1954, kreeg Usumbura op zijn beurt een Studiecentrum voor de Sociale Problemen van Ruanda-Urundi.

Heden ten dage vertoont de ontwikkeling der sociale studies in Congo een lofwaardig eendrachtig streven, vanwege organismen van tamelijk verschillende aard, naar de vooruitgang van het wetenschappelijk onderzoek op al de gebieden der sociale wetenschappen, zowel die waar reeds lang de weg was gebaad zoals de ethnologie en de taalkunde, als die waaraan met ijver en in een nieuwe geest gewerkt werd zoals de psychologie, de sociale economie, de statistiek, met een steeds strengere onderwerping aan de eisen der wetenschappelijke nauwkeurigheid.

* * *

Sire,

De uiteenzetting die ik hier deed, hoe lang ze ook zij, biedt nog vele leemten, waarvoor ik me enkel kan verontschuldigen. Die uiteenzetting zal ik niet nalaten te bekronen met een eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van ons Doorluchtig Stichter en aan de Dynastie die niet opgehouden heeft, onder zo vele vormen, haar aanmoedigingen te verlenen aan de studie van de Congolese mens. Ik zal tevens in naam van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut de hartelijke dankbaarheid uitdrukken, die het verschuldigd is aan de ministers van Koloniën en aan de gouverneurs-generaal die steeds aan de inlandse sociale vraagstukken de plaats hebben toe-

tribué, tant en Belgique qu'au Congo et au Ruanda-Urundi, à enrichir le patrimoine de nos connaissances dans le vaste champ de la vie sociale sous tous ses aspects.

Les problèmes coloniaux sont particulièrement ardues et la passion qui se manifeste trop souvent en ces matières jusque dans les grands organismes internationaux n'est pas faite pour en faciliter la solution. Dans les territoires d'outre-mer, toutes les structures sont complexes, les groupes sociaux y sont trop accusés par des traits physiques indélébiles et par des niveaux de culture trop éloignés les uns des autres, les réalités sociales et physiques des hommes, de la terre et du climat y sont brutalement inéluctables, la routine indolente et le réformisme précipité également périlleux, le dosage des intérêts les plus légitimes et de la générosité la plus louable toujours incommode.

Pour éclairer un terrain aussi dangereusement semé de fondrières, on peut beaucoup attendre des efforts de la science, du réalisme qu'elle assure et de la sérénité qu'elle entretient. Et il faut souhaiter que la libre recherche ne soit jamais privée des encouragements, de la collaboration, de la bonne volonté, sans lesquels sa mission devient, sinon impossible, du moins insuffisamment fructueuse, et que jamais non plus ne soit perdu de vue le grand principe heureusement formulé par le roi ALBERT :

« Assurer le développement et le bien-être des populations sera toujours le fondement le plus solide de la légitimité de notre Souveraineté africaine ».

gekend die hen toekwam in de administratieve en economische organisatie van onze overzeese gebieden.

Ik voeg er tenslotte de levendige bewondering aan toe voor allen die, op welke wijze ook, zowel in België als in Congo en Ruanda-Urundi, er hebben toe bijgedragen het patrimonium van onze kennis te verrijken op het uitgestrekt gebied van het sociale leven in al zijn aspecten.

De koloniale problemen zijn bijzonder moeilijk en de hartstocht, die zich te dikwijls openbaart in deze zaak tot zelfs in de grote internationale organismen toe, vergemakkelijkt er de oplossing niet van. In de overzeese gebieden zijn alle structuren ingewikkeld, de sociale groepen zijn er te zeer afgelijnd door onuitwisbare fysieke kentekens en door te zeer uiteenlopende kultuurniveaus, de sociale en fysieke werkelijke toestanden bij de mens, de bodem en het klimaat zijn er gewoonweg onontwikkbaar, de trage sleur en het overhaast reformisme zijn er even gevaarlijk, het doseren der meest rechtmatige belangen en der meest lofwaardige edelmoedigheid is er steeds lastig.

Om een terrein te verlichten waar zovele valstrikken loeren, kunnen we veel verwachten van de inspanningen van de wetenschap, van het realisme dat ze ons leert en van de sereniteit die ze kweekt.

En het is te hopen dat de vrije onderzoeking nooit zal beroofd worden van de aanmoedigingen, de samenwerking, de goede wil, zonder dewelke haar zending, zonet onmogelijk, dan toch niet vruchtbaar genoeg zal worden, en dat ook nooit het grote principe uit het oog verloren worde, dat zo gelukkig uitgedrukt werd door koning ALBERT :

« De ontwikkeling en het welzijn der bevolking verzekeren, zal steeds de meest hechte grondslag zijn van de wettigheid van onze Afrikaanse Souvereiniteit ».

**Discours de M. R. Cambier, directeur
de la Section des Sciences techniques.**

Sire,
Excellences,
Messieurs les Ministres,
Mesdames, Messieurs,
Chers Confrères,

On admet généralement que l'évolution économique d'un pays neuf débute par l'exploitation des mines et qu'à cette première phase succède celle de la mise en valeur du sol cultivable. Au Congo, cette règle ne s'est trouvée justifiée qu'en partie. La conquête minérale n'a vraiment commencé qu'aux environs de 1910, après la reprise par la Belgique.

Il ne pouvait en être autrement car, à part l'or des placers dont la récupération est facile mais qui est peu abondant au Congo, les minerais qu'on y rencontre en masses impressionnantes sont peu accessibles au prospecteur dont certains récits américains ont popularisé l'image. Ils exigent pour leur extraction et leur traitement un équipement technique coûteux dont la mise au point a souvent demandé des années. La récompense ne vient parfois que longtemps après des débuts difficiles. Mais elle peut combler tous les espoirs puisque, en l'an de grâce 1954 qui voit célébrer le XXVe anniversaire de notre Institut, c'est de son industrie minière que le Congo tire les trois-quarts de ses énormes ressources.

* * *

Avant la première guerre mondiale, seuls l'or, le cuivre,

**Toespraak van de H. R. Cambier, directeur
van de Sectie voor Technische Wetenschappen.**

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames, Heren,
Waarde Confraters,

Het wordt algemeen aangenomen dat de economische ontwikkeling van een jong land aanvangt met de exploitatie der mijnen en dat deze eerste fase gevolgd wordt door het vruchtbaar maken van de bebouwbare grond. In Congo is deze regel slechts gedeeltelijk verantwoord. De minerale verovering nam werkelijk een aanvang rond 1910, na de inlijving door België.

Dit kon niet anders, want, behalve het goud der placers, dat gemakkelijk wordt gewonnen, maar in Congo weinig voorkomt, zijn de mineralen die er in verbazende massa's gevonden worden, niet gemakkelijk bereikbaar voor de prospector wiens beeld door Amerikaanse verhalen gepopulariseerd werd. Voor hun ontginning en hun behandeling behoeven ze een kostelijke technische uitrusting waarvan de uitvoering dikwijls jaren duurde. De beloning komt soms heel laat na een moeilijk begin. Maar zij kan alle verwachtingen vervullen, want in dit jaar 1954 waarin wij de XXV^{ste} verjaring van ons Instituut vieren, trekt Congo de drie vierden van zijn ontzaglijke inkomsten uit zijn mijnindustrie.

* * *

Vóór de eerste wereldoorlog konden alleen goud, koper,

l'étain et le diamant pouvaient entrer en ligne de compte, mais ils ne furent produits d'une manière intensive qu'à partir de 1918 et avec une progression que seule vint interrompre la crise mondiale de 1931 à 1935. Encore actuellement, quelle que soit la diversité des produits miniers venus de tous les points de la Colonie, ce sont ces mêmes matières, auxquelles sont venus s'ajouter le cobalt et l'uranium, qui forment l'essentiel de nos exportations.

A tout seigneur tout honneur ! L'exploitation de l'or commença à Kilo en 1905 dans des conditions modestes puisque, pour cette première année, elle ne rapporta pas tout à fait 20 kilogrammes. Actuellement, la production de notre principal centre aurifère oscille entre 6.000 et 9.000 kg et le 100.000^{me} kg d'or brut a été extrait en janvier 1937. Ces chiffres sont d'autant plus significatifs qu'ils résultent, en grande partie, du traitement d'alluvions ou de minerais de broyage à faible teneur.

Au cours de l'entre-deux-guerres, une série de gîtes d'or ont été découverts et mis en exploitation dans le Maniema, le Kivu et le Ruanda, particulièrement dans le domaine de la Compagnie des Grands Lacs. En 1941, la production d'or congolais totalisa plus de 17.000 kg, chiffre record que seule une amélioration du marché mondial de l'or permettrait de dépasser par la mobilisation de réserves actuellement non payantes.

La première coulée de cuivre a eu lieu en juillet 1911 à l'usine de la Lubumbashi près d'Élisabethville. Jusqu'à ce jour, la production cuprifère de la Colonie est restée l'apanage de l'Union Minière du Haut-Katanga, dont les principaux gisements s'échelonnent d'Élisabethville à Kolwezi. La production, après les fléchissements des grandes crises économiques, a atteint, en 1953, 214.000 tonnes et place l'Union Minière au rang des plus grands producteurs mondiaux. L'industrie cuprifère est

tin en diamant in aanmerking genomen worden, maar ze werden slechts vanaf 1918 op zulk een intensieve wijze geproduceerd, dat de vooruitgang slechts door de wereldcrisis van 1931 tot 1935 onderbroken werd. Heden nog, ondanks de verscheidenheid der mijnproducten, die van alle plaatsen van de Kolonie komen, zijn het diezelfde stoffen, met daarbij kobalt en uranium, die het belangrijkste deel van onze uitvoer vormen.

Ere wien ere toekomt! De goudexploitatie begon in 1905 te Kilo in matige omstandigheden, daar ze dat eerste jaar geen volledige 20 kilogram opleverde. Vandaag schommelt de jaarproductie van ons belangrijkste goudmijncentrum tussen 6.000 en 9.000 kg en het 100.000^{ste} kg ruw goud werd in Januari 1937 opgedolven. Deze getallen hebben des te meer betekenis, daar ze grotendeels het resultaat zijn van de behandeling van alluviale grond of van ertsen van gering gehalte.

Tussen de twee oorlogen werden verschillende goudlagen ontdekt en ontgonnen in Maniema, Kivu en Ruanda, vooral in het gebied van de « Compagnie des Grands Lacs ». In 1941 bereikte de Congolese goudproductie meer dan 17.000 kg. Dit recordcijfer zou alleen kunnen voorbijgestreefd worden door een verbetering van de wereldhandel in goud, door middel van de mobilisatie van de tegenwoordig nog niet winstgevende reservaten.

Het eerste kopergieten had plaats in Juli 1911 in de werkhuizen van de Lubumbashi bij Elisabethstad. Tot heden is de koperproductie van de Kolonie de uitsluitende eigendom van de « Union Minière du Haut-Katanga » gebleven, waarvan de belangrijkste lagen zich uitstrekken tussen Elisabethstad tot Kolwezi. Na de inzinking, veroorzaakt door de grote economische crisissen, heeft de productie, in 1953, 214.000 t bereikt en stelt zij de « Union Minière » alzo op rang der eerste koperproducenten van de wereld. De koperindustrie

arrivée, par paliers successifs, à un développement complet caractérisé à la fois par une mécanisation très poussée, l'utilisation d'une puissante énergie puisée à des centrales hydrauliques et une adaptation parfaite de ses méthodes à la nature des minerais. Avec ces avantages, auxquels il faut ajouter l'abondance des réserves en minerai, l'avenir de cette industrie de base de la Colonie paraît pour longtemps assuré, même si les indications cuprifères recueillies en dehors du Katanga ne devaient pas être utilisées.

L'étain, métal semi-rare et par conséquent de prix élevé, a toujours fait entre les pays producteurs l'objet d'une compétition avec des variations de prix dont nous avons eu à subir le contre-coup. C'est en 1912 que les premières tonnes de cassitérite furent exportées du Katanga. L'exploitation fut étendue en 1929 au Ruanda et, en 1932, au Kivu-Maniema. Les producteurs les plus importants sont actuellement la Symétain qui exploite principalement du minerai détritique et la Géomines qui compte développer une exploitation en grand de son minerai primaire avec des méthodes très étudiées. L'une et l'autre de ces sociétés peuvent aborder des problèmes d'exploitation et de traitement d'une ampleur exceptionnelle, car elles disposent d'une force motrice qui, dans le cas de la Géomines, s'élève à 15.000 chevaux empruntés aux chutes de la Luvua et permet d'obtenir la fusion de l'étain dans des fours électriques. Ce sont des avantages de l'espèce, auxquels il faut joindre une mécanisation extrême, qui donnent à nos sociétés stannifères la possibilité de maintenir leur position sur le marché mondial malgré les variations de prix dont nous avons parlé.

La production diamantifère congolaise, concentrée dans le bassin du Kasai et réalisée presque uniquement par la Minière du Bécéka et la Forminière, est une des

heeft geleidelijk een volledige ontwikkeling bereikt, die tegelijk gekenmerkt is door een vergedreven mechanisatie, door het gebruik van een krachtige energie, geleverd door hydroëlectrische centrales, en door de volmaakte aanpassing der werkwijzen aan de eigenschappen der mineralen. Wanneer men bij deze voordelen de overvloed van de ertsreservaten voegt, dan schijnt de toekomst van die basisnijverheid van Congo nog voor lange tijd verzekerd, zelfs indien men de koperaanwijzingen buiten Katanga niet zou gebruiken.

Tin, een halfzeldzaam en dus duur metaal, heeft onder de producerende landen altijd het voorwerp uitgemaakt van een competitie met prijsveranderingen waarvan wij de terugslag moesten ondervinden. In 1912 werden de eerste tonnen van cassiterite uit Katanga uitgevoerd. De exploitatie werd in 1929 tot Ruanda uitgestrekt en in 1932 tot Kivu-Maniema. De belangrijkste producenten zijn tegenwoordig de « Symétain », die vooral detritische ertsen uitbaat, en de « Géomines », die zich voorneemt een grote exploitatie van haar primair mineraal te ontwikkelen met weldoordachte methodes.

Beide maatschappijen kunnen met exploitatie- en behandelingsvraagstukken van buitengewone omvang beginnen, daar ze over een beweegkracht beschikken die in het geval van de « Géomines » tot 15.000 paarden reikt, geleverd door de Luvuawatervallen, en die het mogelijk maakt tin in elektrische ovens te smelten. Door voordelen van die aard en door een bijzonder uitgebreide mechanisatie, kunnen onze maatschappijen op de wereldmarkt stand houden, ondanks de hierbovengenoemde prijsveranderingen.

De Congolese diamantproductie, geconcentreerd in het Kasaibekken en bijna uitsluitend verwezenlijkt door de « Minière du Bécéka » en door de « Forminière », is een der belangrijkste van de wereld. Zij omvat een groot ge-

plus importantes du monde. Elle comporte une notable part de diamants industriels utilisés dans les forages et le finissage des métaux durs comme les aciers.

C'est aussi en métallurgie que s'écoule, pour la fabrication d'alliages spéciaux, notre production de cobalt, actuellement la plus importante du monde. Elle est obtenue par l'Union Minière, depuis 1924, comme sous-produit du traitement de certains minerais de cuivre cobaltifères.

Enfin, la richesse des gisements de pechblende en uranium et en radium a pratiquement assuré au Congo belge, depuis 1922, le monopole de la production du radium. Au cours de la seconde guerre mondiale et depuis la fin du conflit, le minerai d'uranium est spécialement trié et exporté en vue de son utilisation pour l'énergie atomique. Bien que plusieurs gisements d'uranium aient été découverts au cours de ces dernières années, tant en Afrique que dans les autres parties du monde, le Katanga fournit toujours une part importante de la production mondiale.

* * *

Nous n'avons parlé jusqu'ici que des métaux qui ont été à la base de l'industrie minière congolaise pendant les 25 dernières années. Mais il y a d'autres éléments que nous pouvons citer plus rapidement sans qu'il soit cependant permis de les sous-estimer.

Ce sont d'abord les éléments associés au cuivre et, en premier lieu, le zinc. Recueillis depuis 1936, les concentrés de zinc sont utilisés en partie pour la fabrication de l'acide sulfurique nécessaire aux usines de lixiviation de l'Union Minière. Quant au raffinage du zinc, jusqu'en 1953 il se faisait uniquement en Belgique. Depuis l'année dernière, le Katanga possède une usine qui produit des quantités importantes de zinc électrolytique.

deelte van industriediamanten die gebruikt worden bij het boren en de afwerking van harde metalen, zoals staal.

Onze kobaltproductie, die heden de belangrijkste van de wereld is en dient voor de fabricatie van speciale alliages, komt ook de metallurgie ten goede. Zij wordt door de « Union Minière » sinds 1924 verkregen als bijproduct van de behandeling van zekere kobalt-bevattende koperertsen.

Tenslotte hebben de pechblendelagen door hun overvloed van uranium en radium, sinds 1922, aan Belgisch-Congo praktisch het monopolie van de radiumproductie verzekerd. Tijdens de tweede wereldoorlog en sinds het einde van de vijandelijkheden wordt het uraniumerts zorgvuldig gescheiden en uitgevoerd om gebruikt te worden voor de productie van atoomenergie. Alhoewel verschillende uraniumlagen ontdekt werden in de loop der laatste jaren zowel in Afrika als in de andere delen van de wereld, levert Katanga toch nog steeds een belangrijk gedeelte van de wereldproductie.

* * *

Tot hertoe is er alleen sprake geweest van de metalen die tijdens de 25 laatste jaren de grondslag waren van de Congolese mijnnijverheid. Maar er bestaan andere elementen die vlugger kunnen vernoemd worden, zonder ze nochtans te onderschatten.

Het zijn vooreerst de elementen verbonden met koper, en in de eerste plaats zink. De zinkconcentraten, opgedolven sinds 1936, worden gedeeltelijk gebruikt voor de fabricatie van het zwavelzuur, nodig voor de lixiviatiefabrieken der « Union Minière ». Het raffineren van zink werd tot in 1953 alleen in België uitgevoerd. Sinds verleden jaar bezit Katanga een fabriek die een belangrijke hoeveelheid van electrolytisch zink produceert.

Er bestaan nog andere bijproducten van de koper-

Il existe d'autres sous-produits de la métallurgie du cuivre, l'argent, par exemple, dont il a été extrait 160 tonnes en 1953, le cadmium et le germanium, ce dernier métal commençant à peine sa carrière industrielle. Le nickel a également été découvert.

Quant aux accompagnateurs de l'étain, récupérés et même recherchés en raison de leur prix de vente rémunérateur, ce sont surtout le wolfram, minerai de tungstène, et la columbo-tantalite, extraite dès 1934 par la Géomines au Katanga, mais qui s'obtient actuellement aussi au Kivu-Maniema et au Ruanda-Urundi. Le tungstène et le tantale ont joué au même titre que le cuivre, l'étain, l'uranium et le cadmium, un rôle efficace dans l'effort de guerre du Congo belge.

Les deux gisements de manganèse congolais sont situés à proximité de la voie ferrée Elisabethville-Dilolo. Jusqu'en 1951, celui de Kasekelesa a été seul exploité. Depuis, l'ouverture de la mine de Kisenge a considérablement accru la production congolaise de manganèse dont la demande, très soutenue depuis une dizaine d'années, est étroitement liée au volume de la production mondiale d'acier.

* * *

Le charbon est extrait au Congo belge depuis 1920. Les charbonnages de la Luena, qui ont commencé très modestement, ont réalisé, en 1953, une production de 305.000 tonnes complètement absorbées par la clientèle locale, mais surtout par le Chemin de Fer et les Cimenteries du Katanga. Le charbonnage que la Géomines exploite à Greinerville, près d'Albertville, possède de grosses réserves, mais le manque de débouchés a jusqu'ici paralysé son activité. Un syndicat d'études examine actuellement les possibilités de traitement de son charbon

metallurgie, b. v. zilver, waarvan 160 ton opgedolven werden in 1953, cadmium en germanium. Dit laatste metaal begint nauwelijks zijn industriële loopbaan. Nikkel werd eveneens ontdekt.

De begeleiders van tin, die worden teruggewonnen en zelfs opgezocht met het oog op hun winstgevende verkoopprijs, zijn vooral het wolframium, een mineraal van tungsteen, en de columbo-tantalite, dat sinds 1934 door de « Géomines » in Katanga, maar tegenwoordig ook in Kivu-Maniema en in Ruanda-Urundi opgedolven wordt. Tungsteen en tantalium speelden zoals koper, tin, uranium en cadmium, een doeltreffende rol in de oorlogsinspanning van Belgisch-Congo.

Twee mijnbeddingen van Congolees mangaan bevinden zich in de buurt van de spoorweg Elisabethstad-Dilolo. Tot 1951 werd alleen die van Kasekelesa geëxploiteerd. Sindsdien heeft de opening van de mijn te Kisenge de Congolese mangaanproductie op een belangrijke wijze doen aangroeien en de onophoudelijke vraag naar die stof, sinds een tiental jaren, is eng verbonden met het volume der wereldproductie van staal.

* * *

Kolen worden in Belgisch-Congo sinds 1920 opgedolven. De koolmijnen van de Luena, die op een bescheiden schaal begonnen, leverden in 1953 een productie van 305.000 ton, die volledig ter plaatse verbruikt werden, vooral door de spoorwegen en de cementfabrieken van Katanga.

De koolmijn, die uitgebaat wordt door de « Géomines » te Greinerstad, bij Albertstad, beschikt over belangrijke reserves, maar het gebrek aan uitwegen heeft tot hertoe haar werkzaamheid belet. Een studiesyndikaat onderzoekt tegenwoordig de mogelijkheden haar kolen te be-

en vue de la production de carburants, huiles synthétiques et produits chimiques dérivés.

De puissantes assises de calcaire et de dolomie, réparties dans le Bas-Congo, le Katanga et la Province orientale, sont utilisées pour la fabrication de ciments, chaux et fondants consommés localement. Quatre cimenteries sont actuellement en activité, dont trois au Katanga et une au Bas-Congo. La principale, établie à Lubudi en 1924 sur le chemin de fer du Katanga, a quintuplé depuis cette époque sa capacité de production, ce qui permet de mesurer l'essor industriel d'une province où le béton joue un rôle essentiel dans la construction des usines et des barrages.

* * *

Le tableau que nous venons d'esquisser atteste, dans sa brièveté, les progrès réalisés par l'industrie minière de nos territoires d'outre-mer depuis vingt-cinq ans. Pour les poursuivre, l'Afrique a besoin aussi bien d'hommes de science que de techniciens. Elle réclame un nombre de plus en plus grand de spécialistes : ingénieurs mineurs et métallurgistes, chimistes et physiciens.

Les exploitants sont dominés par le souci de rationaliser leurs méthodes et de mécaniser leur outillage au plus haut degré. Ils s'efforcent de réduire la main-d'œuvre indigène tout en augmentant son efficience. Le captage de l'énergie des chutes dans de grandes centrales, les facilités qu'offrent le transport et la distribution de l'électricité, ont été des facteurs très importants de l'essor remarquable qu'ont pris nos industries minières.

La Science doit être, plus que jamais, au service de la Technique. Mais poser le problème de la Recherche scientifique, c'est aussi poser celui d'une collaboration confiante entre les Pouvoirs concédants et les exploitants

handelen met het oog op de productie van brandstoffen, van synthetische oliën en van chemische bijproducten.

Krachtige kalksteen- en dolomietlagen verspreid in Beneden-Congo, in Katanga en in de Oost-provincie, worden gebruikt voor de fabricatie van cement, kalk en fondanten, die ter plaatse verbruikt worden. Vier cement-fabrieken zijn tegenwoordig werkzaam, waarvan drie in Katanga en één in Beneden-Congo. De belangrijkste, opgericht in 1924 te Lubudi langs de Katanga-spoorweg, heeft sinds die tijd haar productiecapaciteit vervijfvoudigd, hetgeen toelaat de hoge vlucht te beseffen die genomen werd door de nijverheid van een provincie waar het beton een hoofdrol speelt in het opbouwen van fabrieken en stuwdammen.

* * *

Het beeld dat wij geschetst hebben getuigt in zijn beknoptheid van de vooruitgang die gemaakt werd door de mijnnijverheid van onze overzeese gebieden sinds vijf en twintig jaren. Om deze voort te zetten heeft Afrika zowel behoefte aan wetenschapsmensen als aan technici. Zij eist een steeds groter aantal specialisten op : mijn- en metallurgische ingenieurs, scheikundigen en natuurkundigen.

De mijnexploitanten worden beheerst door de zorg om hun methodes te rationaliseren en hun werktuigen zo veel mogelijk te mechaniseren. Zij streven er naar de inlandse arbeidskrachten te verminderen, maar er de doeltreffendheid van te bevorderen. Het opvangen in grote centralen van de energie der watervallen, de gemakkelijheid van overbrenging en uitdeling van electriciteit, hebben een zeer belangrijke rol gespeeld in de merkwaardige vlucht die door onze mijnnijverheid genomen werd.

De Wetenschap moet meer dan ooit de Techniek dienen. Maar indien men de vraag van het Wetenschappelijk Onderzoek stelt, dan werpt men tevens het

miniers. Cette collaboration, il faut le dire, se précise de plus en plus. Une étape spectaculaire a été réalisée récemment par la création en commun, le 25 juillet 1951, d'un Syndicat pour l'Étude géologique de la Cuvette centrale congolaise.

Sire,
Excellences,
Messieurs les Ministres,
Mesdames, Messieurs,
Chers Confrères,

L'épanouissement de l'industrie, malgré tous ses bienfaits, n'est qu'une des faces de l'œuvre de civilisation que nous poursuivons en Afrique. Le sentiment d'optimisme qui se dégage de l'enquête rapide que nous venons de faire, laisserait à désirer si nous négligions de mentionner les réalisations sociales de nos grandes sociétés minières. Nanties de puissants moyens financiers, elles exercent depuis de nombreuses années une action profondément bienfaisante sur leur personnel indigène. Sur leurs chantiers et dans leurs camps, leur intervention est journalière. Des services spéciaux ont pour tâche l'amélioration des conditions matérielles et morales des travailleurs noirs et de leurs familles. Certaines sociétés ont créé des fondations dotées d'importants capitaux et chargées de réaliser, dans le domaine social aussi bien que dans le domaine médical, tout ce qui peut venir en aide à la population dont le sort est associé à leur prospérité.

Ainsi, les principaux centres industriels de l'Afrique belge sont-ils autant de champs d'action où s'édifie, à côté des plus étonnantes réalisations de la technique moderne, une humanité nouvelle. Un harmonieux syncrétisme y mêle, de plus en plus intimement, les valeurs ancestrales africaines à la culture et à la spiritualité occidentales.

probleem op van een vertrouwende samenwerking tussen de vergunnende Machten en de mijnenontginners.

Het dient gezegd dat deze samenwerking zich steeds scherper aftekent. Een verbazende vooruitgang werd onlangs gemaakt door de gemeenschappelijke stichting, op 25 Juli 1951, van een Syndikaat voor de Geologische Studie van het Centraal Congobekken.

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames, Heren,
Waarde Confraters,

De bloei van de nijverheid, ondanks haar talrijke weldaden, is maar één enkel gezichtspunt van onze beschavingsactie in Afrika. Het optimistisch gevoel dat uit dit kort onderzoek blijkt zou onvoldoende zijn, indien we zouden vergeten te vermelden wat onze grote mijnmaatschappijen op sociaal gebied verwezenlijkt hebben. Dank zij hun krachtige financiële middelen oefenen zij sinds vele jaren op hun inlands personeel een diepgaande en weldoende actie uit. In hun werkplaatsen en hun kampen treden ze dagelijks op. Speciale diensten zijn belast met de verbetering der materiële en morele voorwaarden van de zwarte werklieden en hun gezinnen. Sommige maatschappijen hebben stichtingen opgericht die begiftigd werden met belangrijke kapitalen en die tot doel hebben zowel op sociaal als op geneeskundig gebied behulpzaam te zijn aan de bevolking, waarvan de toekomst afhangt van hun voorspoed.

Aldus zijn de meest belangrijke nijverheidscentra van Belgisch-Afrika zovele arbeidsvelden, waar naast de meest verbazende verwezenlijkingen van de moderne techniek, een nieuw mensdom opgebouwd wordt. Een harmonieus syncretisme versmelt er steeds nauwer de Afrikaanse oudvaderlijke waarden met de Westelijke cultuur en vergeestelijking.

Discours de M. A. Buisseret, ministre des Colonies.

Sire,
Excellences,
Messieurs les Ministres,
Mesdames et Messieurs,

Les éminentes personnalités qui m'ont précédé à la tribune ont su, chacune sur le plan particulier qu'elle avait choisi, donner la mesure de l'œuvre féconde qui ne cesse de s'édifier sous l'égide de l'illustre Compagnie dont nous célébrons aujourd'hui les 25 ans d'activité.

Créé en 1928, l'Institut a vu le jour sous le plus heureux des auspices.

Le roi ALBERT, en effet, s'est particulièrement intéressé à sa constitution et à son développement, conscient qu'Il était de la nécessité de penser et de repenser sans trêve l'action civilisatrice que nous avons entreprise en Afrique centrale, de la nécessité aussi d'intéresser aux problèmes qu'elle pose un plus grand nombre de Belges et particulièrement de jeunes universitaires.

L'Institut n'a pas déçu, soyez-en assurés, Messieurs les Membres de l'Institut, les espérances de Son royal Fondateur et est resté fidèle à l'esprit qui l'animait.

Parmi ceux qui ont veillé sur la croissance de l'entreprise et dont les soins vigilants lui permirent d'arriver à l'âge adulte où nous la fêtons aujourd'hui, je m'en voudrais de ne pas citer mon prédécesseur, Henri JASPAR, qui, après avoir participé activement à l'élaboration du projet royal, sut tracer à l'Institut la voie qu'il a suivie si heureusement. En me tournant vers

Toespraak van de H. A. Buisseret, minister van Koloniën.

Sire,
Excellenties,
Heren Ministers,
Dames en Heren,

De hoogstaande personen, die mij voorafgegaan zijn op de tribune, hebben, ieder op het bijzonder plan dat ze gekozen hadden, de maat weten aan te geven van het vruchtbare werk dat voortdurend opgebouwd wordt onder de leiding der beroemde Vereniging waarvan we vandaag de activiteit van 25 jaren vieren.

Gesticht in 1928, zag het Instituut het licht onder de meest gelukkige der beschermingen.

Inderdaad, koning ALBERT heeft een bijzonder belang gehecht aan zijn oprichting en zijn ontwikkeling, daar Hij zich bewust was van de noodzakelijkheid te denken en onophoudelijk terug te denken aan het beschavingswerk dat we ondernomen hebben in Centraal-Afrika, en ook van de noodzakelijkheid een steeds groter aantal Belgen en in het bijzonder jonge universitaireren te interesseren voor de vraagstukken, die door dit werk gesteld worden.

Het Instituut heeft de hoop van zijn Koninklijk Stichter niet teleurgesteld en is trouw gebleven aan de geest die Hem bezielde.

Onder degene die gewaakt hebben over de groei van de onderneming en wiens waakzame zorgen toelieten tot de volwassen ouderdom te komen, waarin we het vandaag vieren, zou ik het me ten kwade duiden de naam van mijn voorganger, Henri JASPAR niet te ver-

Messieurs *Rodhain* et *Devroey*, je suis heureux de proclamer que l'Institut a toujours eu la chance de voir sans cesse sa direction assumée par des hommes dont la haute valeur confère aux postes de président et de secrétaire général un prestige incontesté.

La renommée d'une maison comme celle-ci ne se mesure qu'à la qualité des communications qui y sont faites et des publications qu'elle édite.

C'est donc à tous ceux qui prennent part aux travaux de l'Institut que j'entends rendre mon hommage.

* * *

Les travaux des collaborateurs de l'Institut exercent une influence bienfaisante sur l'évolution des doctrines administratives, soit que les cadres supérieurs de l'administration s'en inspirent directement, soit que ses travaux les amènent à soumettre à une nouvelle étude des problèmes dont les solutions semblaient définitivement acquises.

Dans l'effort que tous les collaborateurs de l'Institut s'imposent, je souhaite, avec l'Institut lui-même, qu'ils ne négligent jamais l'impérieuse nécessité d'une connaissance approfondie du milieu colonial. Les traditions indigènes gardent leur influence dans le milieu coutumier et ne l'ont pas entièrement perdu dans les grands centres indigènes. Elles régissent généralement les institutions politiques, la justice, l'économie, le régime foncier, l'agriculture et n'ignorent ni les principes d'éducation, ni les préoccupations morales. Chacune de ces matières et bien d'autres d'ailleurs, sont réglementées par la coutume dans le moindre détail. L'influence de la coutume et sa persistance résultent non seulement de la fidélité spontanée des Noirs, mais aussi de ce que le Législateur, avec clairvoyance, a proclamé, notamment dans la Charte coloniale, que les

melden, die, na actief deelgenomen te hebben aan de voorbereiding van het koninklijk ontwerp, aan het Instituut de weg wees, die het zo gelukkig heeft gevolgd. Me richtend tot de Heren *Rodhain* en *Devroey*, doet het me genoegen te kunnen meedelen dat het Instituut steeds het geluk heeft gehad zijn bestuur verzekerd te zien door hoogstaande personen, waarvan de grote waarde een prestige zonder weerga verlenen aan de posten van voorzitter en secretaris-generaal.

De vermaardheid van een huis als dit kan enkel gemeten worden naar de waarde der mededelingen die er gegeven werden, en der publicaties, die het verzekert.

Het is daarom aan allen die deelnemen in de werkzaamheden van het Instituut dat ik mijn hulde wil brengen.

* * *

De werken der medewerkers van het Instituut oefenen een weldoende invloed uit op de evolutie der administratieve leerstellingen, hetzij dat de hogere kaders der administratie zich er rechtstreeks laten door inspireren, hetzij dat hun werken er hen toe aanzetten de vraagstukken, die een definitieve oplossing schenen bekomen te hebben, aan een nieuwe studie te onderwerpen.

Ik hoop dat alle medewerkers van het Instituut, in de inspanning die ze zich opleggen, nooit de noodzakelijkheid van een grondige kennis van het koloniaal milieu zullen verzuimen. De inlandse overleveringen blijven hun invloed uitoefenen in het gewoonterechterlijk milieu en hebben hem niet volledig verloren in de grote inlandse centra. Ze beheersen over het algemeen de politieke instellingen, het recht, de economie, het grondregime, de landbouw, en zijn op de hoogte der opvoedingsprincipes en der morele bezorgdheden. Elk van deze voorwerpen, en trouwens nog vele andere, zijn tot in

indigènes non immatriculés jouissent des droits civils qui leur sont reconnus par leurs coutumes, pour autant qu'elles ne soient pas contraires à l'ordre public.

Ainsi, quel que soit l'objet de ses études, qu'il prospecte le domaine économique, politique, social ou technique, le chercheur devra plus que jamais se pencher sur le milieu indigène. Il veillera à ne pas subir l'influence exclusive qu'exerce naturellement sur lui notre civilisation européenne. Dans toute la mesure du possible, il tâchera de donner aux problèmes qui se posent, des solutions de transition susceptibles de hâter l'évolution de l'indigène, sans heurter sa conscience et ses sentiments intimes et sans méconnaître les enseignements que les populations autochtones ont, au cours des temps, tiré de leur propre expérience.

* * *

Par un arrêté du 25 octobre 1954, il a plu au Roi de conférer à l'Institut à l'occasion du XXVe anniversaire de sa fondation, le titre d'Académie royale des Sciences coloniales.

Ainsi Sa Majesté poursuit la tradition de Ses illustres prédécesseurs, tous ardemment attachés au succès et à l'illustration de l'œuvre que la Belgique a entreprise en Afrique centrale.

Qu'il me soit permis, au nom de tous ceux que préoccupe l'avenir de nos provinces d'outre-mer, de Lui en exprimer notre profonde gratitude.

de kleinste bijzonderheid geregeld door de gewoonte. De invloed van de gewoonte en haar bestendigheid volgen niet alleen uit de spontane trouw der Zwarten, maar tevens uit het feit dat de Wetgever, met doorzicht, verklaard heeft, namelijk in het Koloniaal Handvest, dat de niet ingeschreven inlanders van de burgerlijke rechten genieten die hen toekomen door hun gewoonten, voor zover ze niet indruisen tegen de openbare orde.

Alzo, wat ook het voorwerp van zijn studies zij, economisch, politiek, sociaal of technisch, de onderzoeker moet zich steeds richten naar het inlands milieu. Hij dient er op te letten dat hij niet de uitsluitende invloed ondergaat, die onze Europese beschaving natuurlijk op hem uitoefent. In de mate van het mogelijke zal hij trachten aan de vraagstukken die zich stellen, een overgangoplossing te geven, die vatbaar is om de evolutie van de inlander te bevorderen, zonder geweld te doen aan zijn geweten en zijn intieme gevoelens, en zonder de lessen te versmaden die de autochtone bevolkingen, in de loop der tijden, uit hun eigen ondervinding getrokken hebben.

* * *

Bij een besluit dd. 25 October heeft het de Koning behaagd aan het Instituut de titel van Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen toe te kennen.

Alzo vervolgt Zijne Majesteit de traditie van Zijn beroemde voorgangers, allen ten zeerste gehecht aan het sukses en de luister van het werk dat België in Centraal-Afrika ondernomen heeft.

Dat het me toegelaten zij, in naam van allen, die zich bezighouden met de toekomst van onze overzeese provinciën, Hem er onze diepe dankbaarheid voor uit te drukken.

Nécrologe des membres
de
l'Institut Royal Colonial Belge

Necrologie der leden
van het
Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut

ABRÉVIATIONS — AFKORTINGEN

Tit. : Membre titulaire — Titelvoerend lid.

Soc(ius) : Membre associé — Buitengewoon lid.

Corr. : Membre correspondant — Corresponderend lid.

Édouard DE JONGHE
(4.9.1878 – 8.1.1950)
Secrétaire général
Secretaris-Generaal
(1930-1950)

Octave COLLET
(22.1.1864 – 19.4.1929)
Til. : 6.3.1929

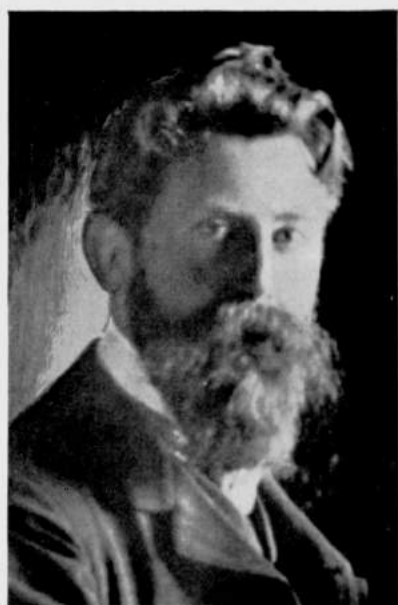
Jules CORNET
(4.3.1865 – 17.5.1929)
Til. : 6.3.1929

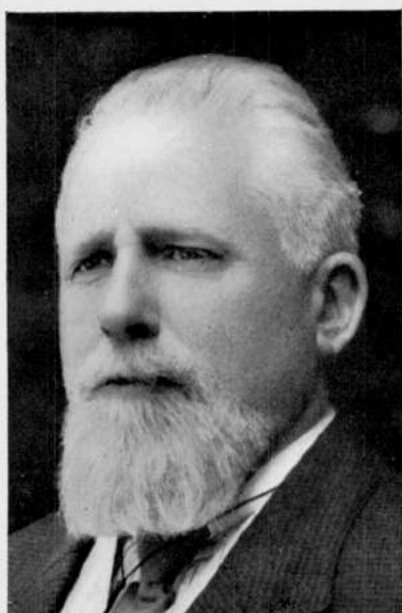
Alphonse BRODEN
(10.9.1875 – 10.12.1929)
Til. : 6.3.1929

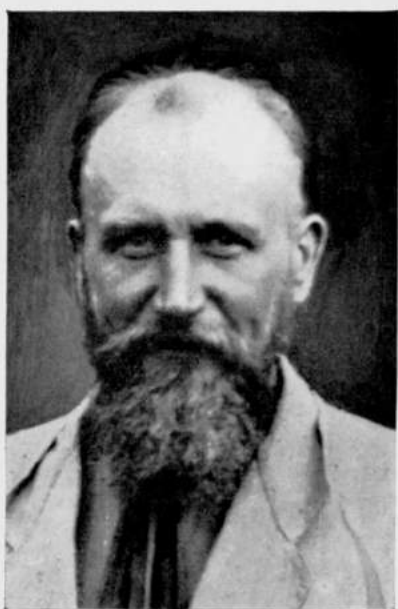
Théophile SIMAR
(15.2.1883 – 7.7.1930)
Secr. gen. : 1929-1930

Jean BRUNHES
(25.10.1869 – 25.8.1930)
Soc. : 5.2.1930

Joseph PIERAERTS
(10.1.1868 – 15.1.1931)
Til. : 6.3.1929

Achille SALÉE
(6.9.1883 – 13.3.1932)
Til. : 6.3.1929

Paul SALKIN
(14.2.1869 – 15.4.1932)
Soc. : 5.2.1930

Henri LECOMTE
(8.1.1856 – 12.6.1934)
Soc.: 22.1.1930

Jules RENKIN
(3.12.1862 – 15.7.1931)
Til.: 6.3.1929

Hyacinthe VANDERIJST
(12.9.1860 – 14.11.1934)
Til.: 6.3.1929

J. C. VAN EERDE
(11.3.1871 – 1.4.1936)
Soc.: 5.2.1930

Albrecht GOHR
(30.10.1871 – 7.4.1936)
Président-Voorzitter: 1935

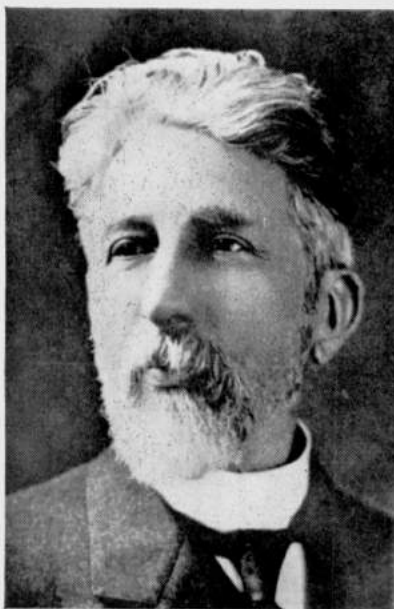
Arnold THEILER
(26.3.1867 – 24.7.1936)
Soc.: 22.1.1930

Louis FRANCK
(28.11.1868 – 31.12.1937)
Tit.: 6.3.1929

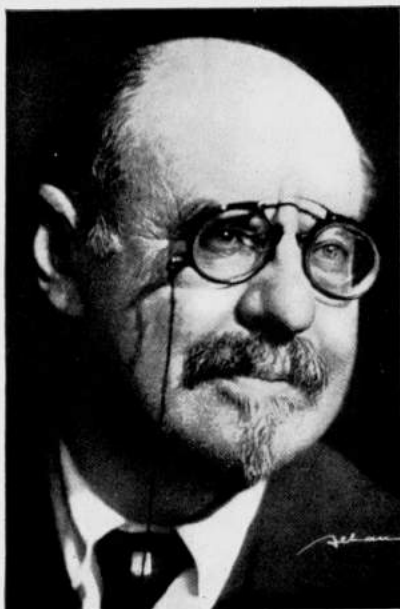
Photo Le Soir.
Charles LIEBRECHTS
(7.5.1858 – 14.7.1938)
Tit.: 6.3.1929

Hubert DROOGMANS
(6.9.1858 - 30.8.1938)
Tit. : 6.3.1929

Maurice PHILIPPSON
(12.1.1877 - 22.12.1938)
Tit. : 6.7.1929

Émile VANDERVELDE
(27.1.1866 - 27.12.1938)
Tit. : 6.3.1929

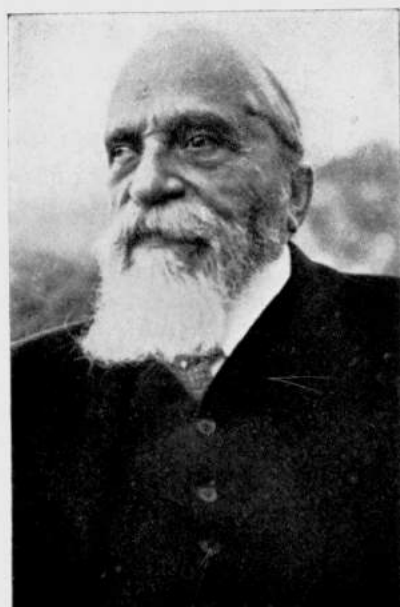
Auguste DE CLERCQ
(30.4.1870 - 28.11.1939)
Soc. : 5.2.1930

Lionel WIENER
(13.4.1879 – 5.9.1940)
Soc. : 3.4.1930

Edmond LEPLAE
(13.9.1868 – 2.2.1941)
Tit. : 6.3.1929

Eugène GEVAERT
(7.5.1859 – 28.9.1941)
Tit. : 6.7.1929

Giovanni TROLLI
(24.6.1878 – 8.2.1942)
Soc. : 22.1.1930

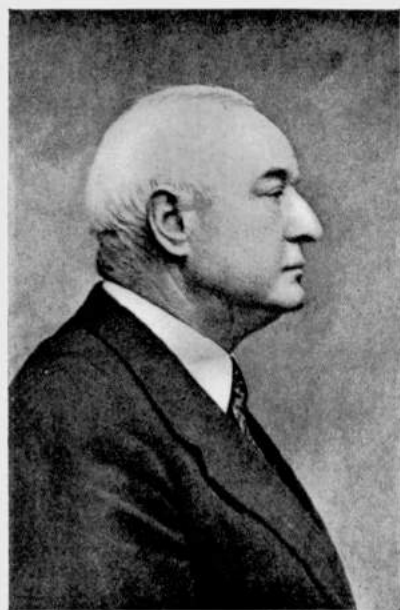
Herbert STEYER
(7.8.1870 – 14.3.1942)
Til. : 6.3.1929

Jean VAN DEN BRANDEN
(15.2.1885 – 6.4.1942)
Soc. : 22.1.1930

Léon DUPRIEZ
(6.10.1863 – 22.8.1942)
Président-Voorzitter : 1932

Millard King SHALER
(16.7.1880 – 11.12.1942)
Soc. : 22.1.1930

Léon LOTAR
(13.9.1877 – 6.12.1943)
Tit. : 6.3.1929

Martin RUTTEN
(12.6.1876 – 31.12.1944)
Tit. : 6.3.1929

Hanns VISCHER
(14.9.1876 – 19.2.1945)
Soc. : 5.2.1930

Henri LÉONARD
(13.3.1884 – 5.4.1945)
Soc. : 7.1.1937

Henri ROUSSILHE
(4.1.1879 - 11.5.1945)
Soc. : 3.4.1930

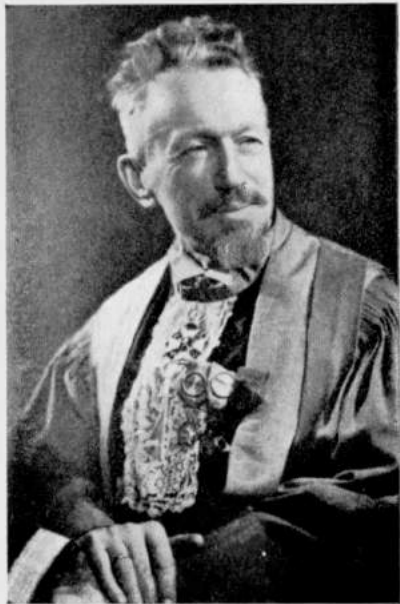
Félicien CATTIER
(4.3.1869 - 4.2.1946)
Président-Voorzitter : 1944

Georges PERRIER
(28.10.1872 - 16.2.1946)
Soc. : 3.4.1930

Léopold FRATEUR
(7.3.1877 - 10.5.1946)
Président-Voorzitter : 1945

Henri ROLIN
(1.7.1874 - 12.6.1946)
Til. : 6.3.1929

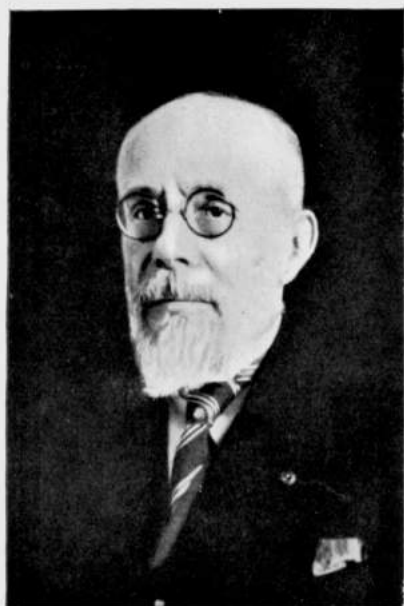
Emmanuel HANSENS
(19.5.1891 - 16.8.1946)
Soc. : 12.5.1942

Harold WINTERBOTHAM
(5.2.1878 - 10.12.1946)
Soc. : 3.4.1930

Fernand DELHAYE
(4.2.1880 - 15.12.1946)
Til. : 22.1.1930

Émile DE WILDEMAN
(19.10.1866 – 24.7.1947)
Tit. : 6.3.1929

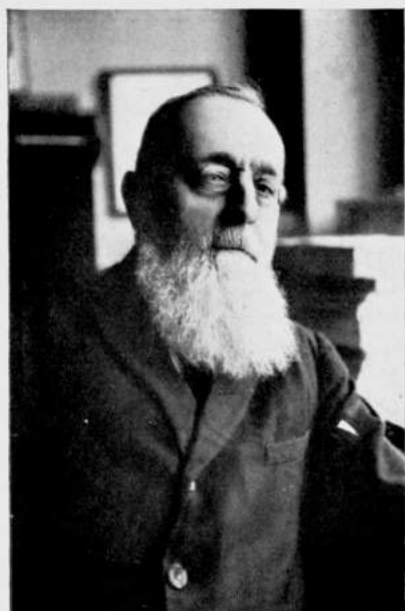
Louis BURGEON
(30.1.1884 – 31.10.1947)
Soc. : 22.1.1930

Raymond DE DYCKER
(8.3.1903 – 12.12.1947)
Corr. : 6.10.1947

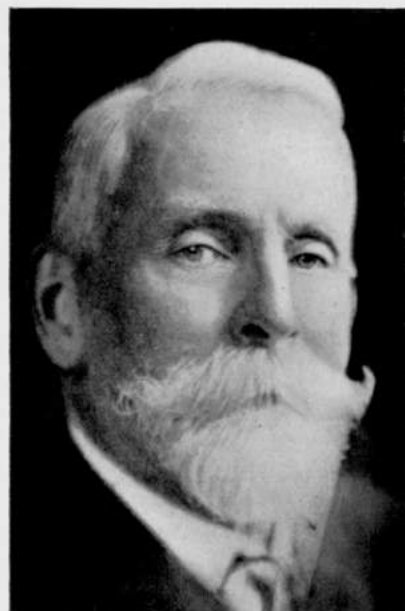
Gennaro MONDAINI
(6.2.1874 – 2.2.1948)
Soc. : 5.2.1930

Alfred LACROIX
(4.2.1863 – 16.3.1948)
Soc. : 22.1.1930

Lucien VAN HOOFF
(15.4.1890 – 6.12.1948)
Soc. : 8.10.1945

Tobie CLAES
(25.2.1865 – 3.3.1949)
Soc. : 3.4.1930

Nicolas CITO
(25.1.1866 – 18.6.1949)
Soc. : 3.4.1930

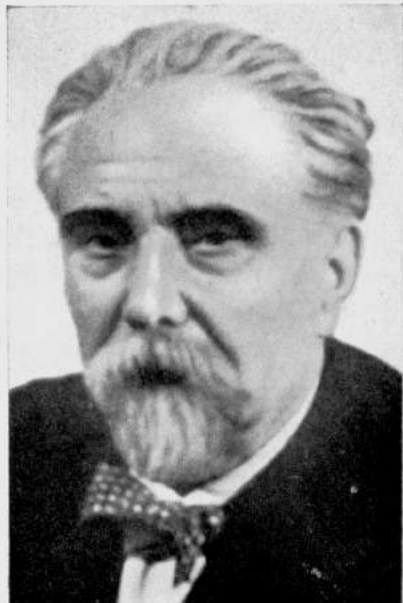
Jean CLAESSENS
(15.10.1873 – 21.8.1949)
Soc. : 18.7.1931

Thomas J. JONES
(4.8.1873 – 5.1.1950)
Soc. : 22.1.1940

Gaston DELEVOY
(17.2.1884 – 17.1.1950)
Soc. : 22.1.1930

Émile ALLARD
(24.7.1883 – 5.11.1950)
Til. : 6.7.1929

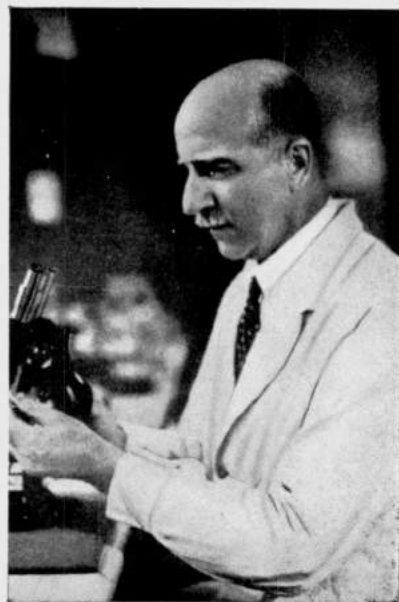
Pierre LEMANS
(9.3.1877 - 10.1.1951)
Soc. : 3.4.1930

Émile LEYEN
(14.10.1876 - 10.6.1951)
Tit. : 22.7.1941

André JAMOTTE
(28.8.1903 - 22.6.1951)
Soc. : 8.10.1946

Émile BRUMPT
(7.3.1877 - 7.7.1951)
Soc. : 22.1.1930

Victor LATHOUWERS
(22.3.1880 – 7.6.1952)
Soc. : 4.8.1939

Franz LEEMANS
(22.11.1898 – 26.6.1952)
Soc. : 29.7.1949

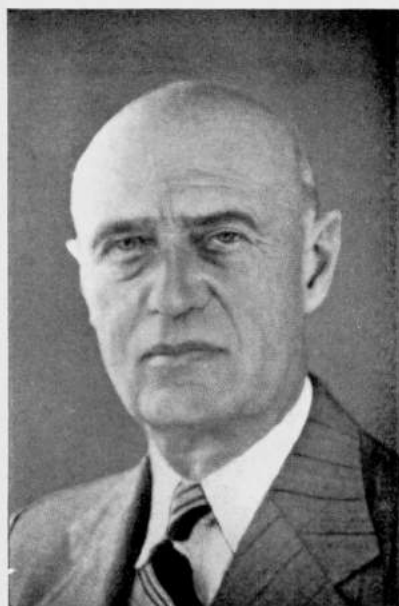
Léon STROUVENS
(25.3.1897 – 1.7.1952)
Corr. : 13.2.1952

Robert WILLEMS
(25.4.1905 – 5.9.1952)
Corr. : 6.10.1947

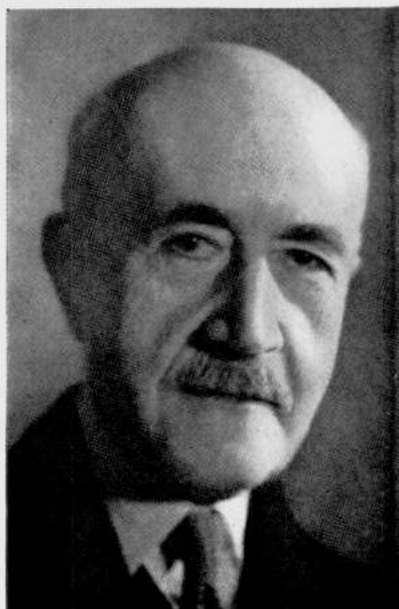
António V. FERREIRA
(30.1.1874 - 29.1.1953)
Soc. : 5.2.1950

Jean MAURY
(2.4.1880 - 22.3.1953)
Président-Voorzitter : 1940

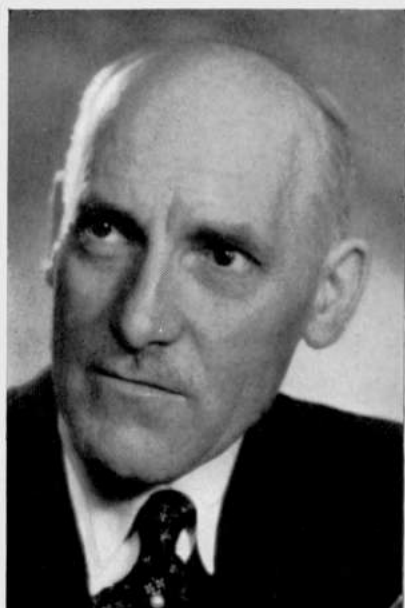
Emmanuel CAPELLE
(26.2.1905 - 19.8.1953)
Corr. : 23.8.1950

Pierre NOLF
(26.7.1873 - 14.9.1953)
Président-Voorzitter : 1930

Georges BOUSIN
(3.11.1882 – 7.10.1953)
Soc. : 3.4.1940

Edmond POLINARD
(4.11.1891 – 23.1.1954)
Tit. : 25.8.1953

Cliché. Het Nieuws van de Dag.
R. P. Pierre CHARLES
(3.7.1883 – 11.2.1954)
Tit. : 6.3.1929

Marcel WANSON
(17.11.1905 – 9.4.1954)
Soc. : 21.2.1953

Valère GELDERS
(20.7.1885 – 28.4.1954)
Soc. : 22.1.1940

Ernest COMHAIRE
(30.12.1885 – 16.7.1954)
Soc. : 1.7.1941

TABLE DES MATIÈRES — INHOUDSTAFFEL

	Pages — Blz.
Les Présidents	
De Voorzitters	1235
Les Secrétaires généraux	
De Secretarissen-generaal	1237
Séance commémorative du XXV ^e anniversaire de l'I.R.C.B.	
Herdenkingszitting der XXV ^{ste} verjaring van het K.B.K.I.	1238, 1239
Discours du Dr J. Rodhain	
Toespraak van Dr J. Rodhain	1242, 1243
Adresse à Sa Majesté le Roi par le Dr J. Rodhain	
Adres aan Zijn Majesteit de Koning door Dr J. Rodhain	1260, 1261
Rapport général d'activité 1929-1954, par M. E.-J. Devroey	1264
Algemeen verslag over de bedrijvigheid 1929-1954 door de H. E.-J. Devroey	1265
Discours de M. G. Smets	
Toespraak door de H. G. Smets	1280, 1281
Discours de M. R. Cambier	
Toespraak door de H. R. Cambier	1294, 1295
Discours de M. A. Buisseret	
Toespraak door de H. A. Buisseret	1308, 1309
Nécrologe	
Necrologie	1315

